

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN WELZIJN
BRUSSEL

OBSERVATOIRE
DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL
BRUXELLES

Katern 1

Katern 2

Katern 3

Katern 4

Katern 5

Welzijnsbarometer

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT 2008

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN WELZIJN
BRUSSEL

OBSERVATOIRE
DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL
BRUXELLES

Welzijnsbarometer

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT 2008

Katern 1

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Brusselse armoederapporten

De inhoud van het Brussels armoederapport werd vastgelegd in de ordonnantie "betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest" van 20 juli 2006.

Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn werd belast met de uitwerking ervan.

De rapporten worden verspreid via de website (www.observatbru.be) en op eenvoudig verzoek.

Elk rapport mag worden gekopieerd, mits vermelding van de bron.

Reeds verschenen Brusselse armoederapporten

2008

Welzijnsbarometer
Thematisch rapport: armoede en (ver)ouderen
Externe bijdragen
Brussels actieplan armoedebestrijding
Synthese van de rondetafel

2007

Welzijnsbarometer
Externe bijdragen

2006

Welzijnsbarometer
Opvolging van de parlementaire aanbevelingen
1998-2001-2004

2005

Welzijnsbarometer

2004

"9de armoederapport"
Deel 1: armoede-indicatoren, gebrek aan
inkomsten en overmatige schuldenlast
Deel 2: verslag van het rondetafelgesprek van 12
oktober 2004

2002

"8ste armoederapport"
Deel 1: armoede-indicatoren, armoede en
huisvesting
Deel 2: verslag van het rondetafelgesprek van 26
september 2003

2000

Armoederapport 2000: armoede-indicatoren,
opvolging van 4 parlementaire aanbevelingen
Verslag van het rondetafelgesprek van 10 mei
2001

1999

Armoederapport 1999: armoede-indicatoren

Gelieve op volgende wijze naar deze publicatie te verwijzen:

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer,
Brussels armoederapport 2008, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2008.

COLOFON

Deze Welzijnsbarometer vormt een onderdeel van het Brussels armoederapport 2008.

Het Brussels armoederapport bestaat uit 5 delen:
de **Welzijnsbarometer** (jaarlijks),
het Thematisch rapport (tweejaarlijks),
de Externe bijdragen (tweejaarlijks),
het Brussels actieplan armoedebestrijding (tweejaarlijks) en
de Synthese van de rondetafel (tweejaarlijks).

Auteurs:

Truus Roesems, Myriam De Spiegelaere, Gille Feyaerts

Lay-out:

Centre de Diffusion de la Culture Sanitaire asbl: Nathalie da Costa Maya

Depotnummer:

D/2008/9334/14

Voor meer informatie:

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Louizalaan 183 – 1050 Brussel
Tel.: 02/552 01 89
observat@ggc.irisnet.be
www.observatbru.be

Myriam De Spiegelaere
Tel: 02/552 01 45
mdespiegelaere@ccc.irisnet.be

Truus Roesems
Tel.: 02/552 01 57
troesems@ggc.irisnet.be

INHOUDSTAFEL

1.	Inleiding	7
2.	De indicatoren	8
3.	Demografische context	9
3.1	Evolutie van de bevolking	9
3.2	Bevolkingsstructuur naar leeftijd en geslacht	10
3.3	Samenstelling van de huishoudens	11
3.4	Multiculturaliteit	12
4.	Inkomen en inkomensbron	14
4.1	Leven onder de armoederisicogrens	14
4.2	Gemiddeld en mediaan inkomen	15
4.3	Mensen met een laag inkomen	16
4.4	Mensen met een minimum- of vervangingsinkomen	18
4.5	Overmatige schulden	25
4.6	Inkomsten van de gemeenten uit personenbelastingen en onroerende voorheffing	27
5.	Arbeidsmarkt	28
5.1	Tewerkstellingsgraad	28
5.2	Activiteitsgraad	30
5.3	Werkloosheid	31
5.4	Bevolking in een huishouden zonder betaald werk (NAPincl)	39
6.	Huisvesting	40
7.	Gezondheid	41
7.1	Gezondheid van jonge kinderen	41
7.2	Gezondheid op volwassen leeftijd	43
8.	Opleidingsniveau	45
8.1	Lage scholing bij jongeren tussen 18 en 24 jaar	45
8.2	Lage scholing bij volwassenen (25 jaar en ouder)	46
9.	Maatschappelijke integratie en participatie	49
10.	Woordenlijst	50
11.	Referenties	51
12.	Conclusie en samenvatting	52

I. INLEIDING

Dit document is de vierde versie van de Welzijnsbarometer, waarin een reeks indicatoren worden verzameld die betrekking hebben op verschillende aspecten van armoede in het Brussels Gewest. De Welzijnsbarometer moet het mogelijk maken de socio-economische situatie van de Brusselaars te volgen in de tijd. Het is in de eerste plaats een beleidsondersteunend instrument. De Welzijnsbarometer is een onderdeel van het Brussels armoederapport en verschijnt jaarlijks^[1].

Het is niet mogelijk om alle dimensies van armoede in dit instrument te vatten. Armoede kan niet samengevat worden in enkele cijfers. Het is een complexe en veranderende realiteit, enkel te begrijpen door het samenbrengen van verschillende benaderingen – waaronder de perceptie van mensen die zelf betrokken zijn – en door rekening te houden met de tijdsdimensie.

We presenteren de meest recente momenteel beschikbare gegevens. Wanneer er geen nieuwe cijfers beschikbaar zijn sinds de vorige Welzijnsbarometer, worden de bevindingen van 2006 gesynthetiseerd of herhaald.

De keuze van de voorgestelde gegevens weerspiegelt de actuele beschikbaarheid van de gegevens (heel wat gegevens zijn nog niet beschikbaar) en de actuele kwaliteit van de gegevens (bepaalde bestaande gegevens zijn onvoldoende gevalideerd om in het kader van een barometer gebruikt te worden).

Andere publicaties van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn zijn complementair en verruimen het beeld (de andere onderdelen van het armoederapport, de Gezondheidsindicatoren, de Dossiers van het Observatorium, de indicatoren op de website). Om de grote ruimtelijke heterogeniteit van het welzijn en de gezondheid in Brussel beter te vatten, verscheen in 2006 een Welzijns – en gezondheidsatlas van Brussel-Hoofdstad. Deze atlas brengt de ruimtelijke spreiding van heel wat socio-economische, demografische en gezondheidsindicatoren in het Brussels Gewest in kaart. Meer informatie op het niveau van de gemeente wordt beschikbaar gesteld in de gemeentelijke fiches met welzijns- en gezondheidsstatistieken (www.observatbru.be).

De Welzijnsbarometer is bovendien complementair aan andere publicaties van Brusselse overheden, zoals bijvoorbeeld de conjunctuurbarometer en de statistische indicatoren van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), de rapporten van het Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties, ...

[1] Zie ordonnantie van 20/7/2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, te raadplegen op www.observatbru.be.

2. DE INDICATOREN

Op vraag van de Europese Unie schrijven alle Europese lidstaten een driejaarlijks Strategisch rapport over Sociale bescherming en Insluiting. Dit kadert binnen een strategie beslist op de Europese Top van Lissabon in maart 2000 om armoede en sociale uitsluiting te bestrijden.

Het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie (NAPIncl)^[2] vormt een onderdeel van het strategisch rapport. Het bevat verplicht ook een indicatorenbijlage met de Europese «indicatoren van Laken», eventueel aangevuld met nationale indicatoren. De leden van de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) vroegen deze indicatoren ook voor het Brussels Gewest te berekenen.

Een aantal NAPIncl-indicatoren zijn gebaseerd op administratieve gegevens. De meeste indicatoren zijn echter gebaseerd op gegevens die afkomstig zijn van enquêtes (vooral EU-SILC^[3] en de arbeidskrachtenenquête). De nauwkeurigheid van de resultaten is afhankelijk van de grootte van de steekproeven. Voor indicatoren op Belgisch niveau zijn die steekproeven voldoende groot, wat niet altijd geldt voor steekproeven van het Brussels Gewest. Aan de hand van de berekening van betrouwbaarheidsintervallen kan de nauwkeurigheid worden ingeschat. De betrouwbaarheidsintervallen zijn echter niet altijd beschikbaar en men moet dus voorzichtig zijn bij de interpretatie van de evolutie tussen verschillende jaren.

Slechts enkele NAPIncl-indicatoren op basis van de EU-SILC-enquête zijn beschikbaar voor het Brussels Gewest omdat de Brusselse steekproef voor deze enquête erg klein is. Voor sommige indicatoren kunnen andere bronnen een alternatief vormen, zoals bijvoorbeeld de Gezondheidsenquête.

De beschikbare NAPIncl-indicatoren worden uiteraard in deze barometer opgenomen. Ze worden aangeduid met de vermelding (NAPIncl).

Naast de Europese indicatoren, verzamelt deze Welzijnsbarometer de meest relevante en beschikbare indicatoren met betrekking tot armoede in het Brussels Gewest. Hiervoor worden heel wat verschillende gegevensbronnen benut: Rijksregister, Wachtregister, Kruispuntpank Sociale Zekerheid, Observatiecentrum voor de huurprijzen, Actiris, POD Maatschappelijke integratie, ... Er wordt bovendien zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen van de Verenigde Vergadering van de GGC hieromtrent. Voor zover ze beschikbaar zijn, kunnen de gegevens per gemeente steeds worden opgevraagd bij het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn.

In deze welzijnsbarometer wordt het Brussels Gewest zoveel mogelijk vergeleken met de Belgische context. Waar de gegevens het toelaten, vergelijken we het Brussels Gewest ook met de andere grote Belgische steden (Antwerpen, Gent, Liège en Charleroi), aangezien de stedelijke context de indicatoren sterk beïnvloedt. Enkel wanneer geen gegevens per stad beschikbaar zijn, wordt het Brussels Gewest met Vlaanderen en Wallonië vergeleken.

[2] In België wordt het NAPIncl samengesteld en opgevolgd in overleg tussen de Federale Staat, de Gewesten en de Gemeenschappen. Het rapport is beschikbaar op de website van de POD Maatschappelijke Integratie (http://www.mi-is.be/themes/poverty/NAP/index_nl.htm).

[3] EU-SILC (Statistics on income and living conditions) is een Europese enquête en een belangrijke bron om vanuit een multi-dimensionele benadering het geheel van factoren inzake sociale inclusie van huishoudens en individuen in de maatschappij in kaart te brengen. Ze moet vergelijkingen tussen de verschillende lidstaten mogelijk maken. Meer info over de enquête vindt u op <http://statbel.fgov.be/silc/>.

3. DEMOGRAFISCHE CONTEXT

3.1 Evolutie van de bevolking

Op 1 januari 2008 telde het Brussels Gewest officieel 1 048 491 inwoners (505 963 mannen en 542 528 vrouwen).

Tussen 1/1/2007 en 1/1/2008 steeg de bevolking met 17 276 mensen. Dat is een stijging met 1,7 % wat een hoger groeipercentage is als het jaar voordien en hoger dan in België en de andere grote steden. Vooral in de gemeenten in het noordwesten van het gewest (Sint-Agatha-Berchem, Koekelberg en Sint-Jans-Molenbeek) groeide de bevolking sterk.

Op 1 januari 2008 telden we bovendien 17 180 personen in het wachtregister. Dit aantal blijft dalen (17 % minder dan het jaar voordien).

Naast de officiële bevolking, telt het Brussels Gewest ook een aantal mensen die in Brussel wonen maar er niet geregistreerd zijn zoals studenten, diplomatiek personeel en mensen zonder wettig verblijf. Hierover bestaan geen betrouwbare gegevens^[4].

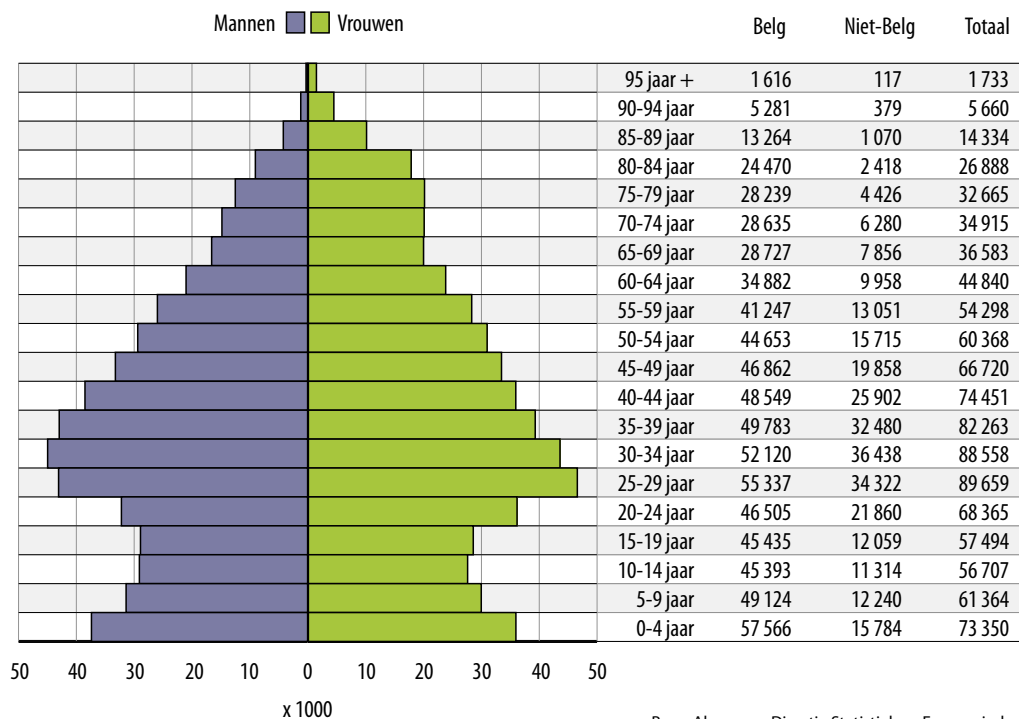
Sinds meerdere jaren stijgt het aantal jonge kinderen sterk en is het geboortecijfer hoog. In 2007 telde het Brussels Gewest officieel 46 337 kinderen tussen 0 en 3 jaar en 122 470 kinderen van 3 tot en met 12 jaar. Het werkelijk aantal kinderen is echter groter. Het aantal levende geboorten geregistreerd in het Rijksregister is immers lager dan het aantal levende geboorten geregistreerd in de statistische geboorteformulieren^[5]. In 2006 werden er via de geboorteformulieren 17 139 levende geboorten geteld. Dat is een stijging met 4,1 % in vergelijking met 2005 (16 457 levende geboorten). Het verschil met het aantal levende geboorten geregistreerd in het Rijksregister bedraagt 925 in 2006 (965 in 2005). In 2006 werden 257 geboorten van kinderen waarvan de moeder in het Brussels Gewest verblijft geregistreerd in het wachtregister, dat is 1,5 % van de geboorten (continu aandeel sinds 1998).

[4] Zie ook Adam I. Les sans-papiers à Bruxelles: les exclus de l'intérieur in: Delwit P., Rea A., Swyngedouw M. Bruxelles ville ouverte, l'Harmattan, 2007.

[5] Via de statistische formulieren van geboorte worden alle nieuwgeborenen geregistreerd die in het Brussels Gewest wonen, ongeacht wat hun verblijfsstatuut is. Deze indicator geeft dan ook een vollediger beeld van de Brusselse geboorten. Voor meer informatie in verband met de geboorten en hun registratie, zie het dossier "Perinatale gezondheidsindicatoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1998-2004" (<http://www.observatbru.be/documents/graphics/perinataliteit.pdf>) en de website (<http://www.observatbru.be/documents/indicateurs/perinatalite.xml?lang=nl>)

3.2 Bevolkingsstructuur naar leeftijd en geslacht

Figuur 1: Bevolkingshistogram van het Brussels Gewest op 1/1/2007

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Rijksregister

Tabel 1: Evolutie van de kenmerken van de Brusselse bevolking tussen 1998 en 2008

	1998	2007	2008
% < 20 jaar	23,2 %	24,1 %	24,2 %
% 20-64 jaar	59,6 %	61,0 %	61,3 %
% 65 jaar en meer	17,2 %	14,8 %	14,5 %
Verouderingsindex (≥ 65 jaar/0-19 jaar)	74,0 %	61,4 %	60,0 %
Afhankelijkheidsindex (0-19 jaar)+(≥65 jaar)/(20-64 jaar)	67,8 %	63,8 %	63,0 %
Index van intensiteit van de veroudering (≥80 jaar/≥65 jaar)	26,3 %	31,8 %	32,4 %

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Rijksregister

De Brusselse bevolkingsstructuur is jonger dan in de andere gewesten en de verjonging zet zich verder.

Tussen 1998 en 2008 steeg het aandeel jongeren en nam het aandeel mensen ouder dan 65 jaar^[6] af. Deze dubbele evolutie verklaart de voortzetting van de daling van de verouderingsindex en de afhankelijkheidsindex. De intensiteit van de veroudering blijft echter gevoelig stijgen: tussen 2006 en 2008 steeg het aantal Brusselaars van 80 jaar en ouder met 1 407 personen, wat een toename betekent van 2,9 %.

[6] In het thematisch deel van dit armoederapport 2008: "Armoede en (ver)ouderen" worden meer gedetailleerde gegevens opgenomen over de samenstelling van de oudere Brusselse bevolking en de (verwachte) evolutie.

3.3 Samenstelling van de huishoudens

Tussen 2006 en 2007 steeg het totaal aantal Brusselse huishoudens met 0,8 %. De spreiding naar het type huishouden veranderde nauwelijks.

Het Brussels Gewest telt verhoudingsgewijs minder paren zonder kinderen dan de andere Belgische grote steden.

Liège telt een groter aandeel alleenstaanden dan het Brussels Gewest (respectievelijk 54,1 % en 49,3 %). Charleroi, en in mindere mate ook Liège, tellen een groter aandeel alleenstaanden met kinderen dan het Brussels Gewest (respectievelijk 14,8 %, 11,4 % en 10,9 %).

Tabel 2: Aantal huishoudens per huishoudenstype^[7] in de Belgische grote steden op 1/1/2007

Huishoudenstype	Brussels Gewest	Antwerpen	Gent	Liège	Charleroi
Alleenstaande mannen	118 947	50 409	23 953	28 226	21 320
Alleenstaande vrouwen	128 742	51 554	25 175	26 070	20 069
Paar zonder kinderen	82 178	50 800	26 993	16 884	18 138
Paar met kinderen	106 178	47 248	24 950	16 256	20 252
Alleenstaande moeder met kinderen	47 068	16 247	8 041	9 921	12 347
Alleenstaande vader met kinderen	7 660	3 144	1 593	1 518	1 788
Andere	11 492	3 692	2 044	1 551	1 803
Totaal aantal private huishoudens	502 265	223 094	112 749	100 426	95 717

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering

Tabel 3: Aandeel huishoudens per huishoudenstype^[7] in de Belgische grote steden op 1/1/2007

Huishoudenstype	Brussels Gewest	Antwerpen	Gent	Liège	Charleroi
Alleenstaande mannen	23,7 %	22,6 %	21,2 %	28,1 %	22,3 %
Alleenstaande vrouwen	25,6 %	23,1 %	22,3 %	26,0 %	21,0 %
Paar zonder kinderen	16,4 %	22,8 %	23,9 %	16,8 %	18,9 %
Paar met kinderen	21,1 %	21,2 %	22,1 %	16,2 %	21,2 %
Alleenstaande moeder met kinderen	9,4 %	7,3 %	7,1 %	9,9 %	12,9 %
Alleenstaande vader met kinderen	1,5 %	1,4 %	1,4 %	1,5 %	1,9 %
Andere	2,3 %	1,7 %	1,8 %	1,5 %	1,9 %
Totaal private huishoudens	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering

[7] In tegenstelling tot de tabellen van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, worden in deze tabellen niet enkel gehuwden als paar beschouwd, maar ook de ongehuwd samenwonenden.

3.4 Multiculturaliteit

In 2007 had 27,5 % van de Brusselse bevolking niet de Belgische nationaliteit^[8].

Tabel 4: De voornaamste nationaliteiten in het Brussels Gewest, 1/1/2007

Nationaliteit	Aantal	%
België	747 688	72,5 %
Frankrijk	43 708	4,2 %
Marokko	40 258	3,9 %
Italië	26 753	2,6 %
Spanje	19 426	1,9 %
Portugal	15 926	1,5 %
Polen	12 744	1,2 %
Turkije	10 758	1,0 %
Verenigd Koninkrijk	8 585	0,8 %
Duitsland	8 570	0,8 %
Griekenland	8 031	0,8 %
Kongo	7 173	0,7 %
Nederland	6 241	0,6 %
Andere	75 354	7,3 %
Totaal	1 031 215	100,0 %

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Rijksregister

lets meer dan de helft van de niet-Belgen (51,9 %) komen uit de 15 landen van de Europese Unie^[9] van vóór de uitbreiding in 2004.

Onder de niet-Belgen is het aandeel Fransen (15,4 % van de niet-Belgen) het grootst, gevolgd door de Marokkanen (14,2 %), de Italianen (9,4 %), de Spanjaarden (6,9 %) en de Portugezen (5,6 %).

Na de toetreding van de 10 nieuwe EU-lidstaten^[10] in mei 2004 zagen we dat de Poolse gemeenschap zich een plaats veroverde in de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten in het Gewest. Tussen 1 januari 2006 en 2007 steeg het aantal Polen met bijna 3 000 (+ 30 %) en klommen ze verder op naar de 6de plaats. Ook de 9 andere nieuwe EU-nationaliteiten stegen met meer dan 500 mensen (+ 14 %).

Sinds 1 januari 2007 maken ook Roemenië en Bulgarije deel uit van de Europese Unie. Op die dag woonden er officieel 5 497 Roemenen (13de vreemde nationaliteit) en 1 572 Bulgaren (23ste vreemde nationaliteit) in het Brussels Gewest. Samen maken de inwoners uit de 12 nieuwe lidstaten^[11] reeds 8,5 % uit van de vreemde bevolking (figuur 2).

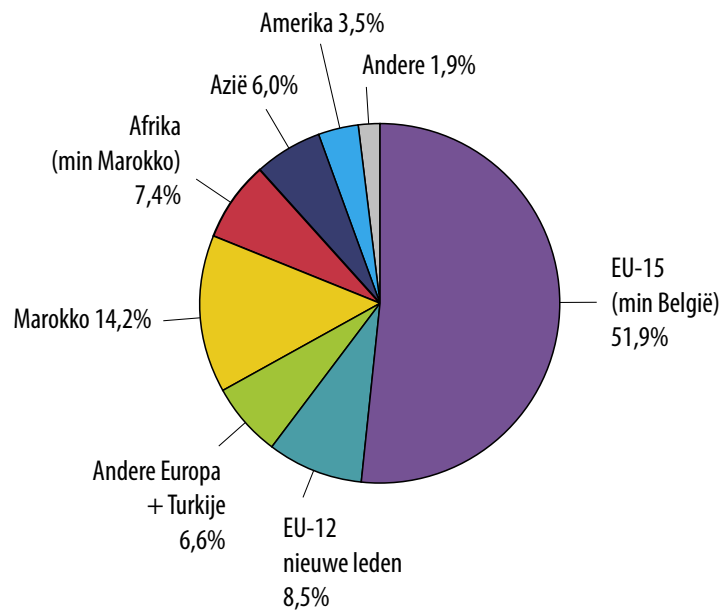
[8] Het gaat duidelijk over de nationaliteit en niet over het land van herkomst.

[9] EU-15: Duitsland, België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Denemarken, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Griekenland, Spanje, Portugal, Oostenrijk, Finland, Zweden.

[10] EU-10 nieuwe leden in 2004: Cyprus, Hongarije, Malta, Polen, Letland, Estland, Litouwen, Tsjechische Republiek, Slowakije, Slovenië.

[11] EU-12 nieuwe leden: 10 nieuwe leden sinds 2004 en Roemenië en Bulgarije sinds 2007.

Figuur 2: Verdeling van de niet-Belgische bevolking in het Brussels Gewest op 1/1/2007

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Rijksregister

4. INKOMEN EN INKOMENSBRON

4.1 Leven onder de armoederisicogrens

De meest gebruikte armoede-indicator op internationale schaal is het aandeel van de bevolking onder de armoederisicogrens (NAPincl).

Tabel 5: Aandeel van de bevolking onder de armoederisicogrens per gewest, 2006

	% van de bevolking met een inkomen beneden de armoederisicogrens	Benedengrens betrouwbaarheidsinterval (95 %)	Bovengrens betrouwbaarheidsinterval (95 %)
Brussels Gewest	25,9 %	15,0 %	36,8 %
Vlaanderen	11,4 %	9,5 %	13,3 %
Wallonië	17,0 %	14,3 %	19,7 %
België	14,7 %	12,9 %	16,5 %

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, EU-SILC 2006

Het armoederisicopercentage wordt gedefinieerd als het deel van de bevolking dat onder een bepaalde inkomensdrempel valt. Die drempel wordt vastgelegd op 60 % van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. In België komt dit overeen met een inkomen voor een alleenstaande van € 10 316 per jaar of € 860 per maand. Het inkomen op individueel niveau wordt afgeleid van het beschikbaar gezinsinkomen, rekening houdend met het aantal volwassenen en kinderen in het huishouden.

Ondanks de beperkte nauwkeurigheid van de schatting voor het Brussels Gewest^[12], kan gesteld worden dat Brussel het gewest is met het hoogste armoederisicopercentage. Met zekerheid kunnen we zeggen dat het armoederisicopercentage in het Brussels Gewest tussen 15 % en 37 % ligt en significant groter is dan in Vlaanderen.

Het aandeel van de Brusselse bevolking onder de armoederisicogrens daalde, maar de daling is niet statistisch significant (EU-SILC 2005 versus EU-SILC 2006).

De subjectieve inkomensindicator uit het NAPincl is van dezelfde grootteorde als het armoederisicopercentage: 28,1 % van de Brusselaars leven in een huishouden dat volgens de referentiepersoon grote of zeer grote moeilijkheden heeft om rond te komen (NAPincl). Dit percentage is hoger dan in Wallonië (21,8 %) en Vlaanderen (11,7 %).

[12] Om tot een meer nauwkeurige schatting te komen, is het noodzakelijk de Brusselse steekproef in de EU-SILC-enquête aanzienlijk te vergroten.

4.2 Gemiddeld en mediaan inkomen

Om het gemiddeld inkomen per aangifte te berekenen, wordt het inkomen van alle aangiften opgeteld en gedeeld door het aantal aangiften. Het gemiddeld inkomen per aangifte blijft lager in het Brussels Gewest dan in het land, maar hoger dan in de andere grote steden, met uitzondering van Gent. Achter het gemiddeld inkomen gaan grote verschillen schuil tussen de verschillende gemeenten (van € 16 244 in Sint-Joost-ten-Node tot € 31 483 in Sint-Pieters-Woluwe).

Het mediaan inkomen wordt in tegenstelling tot het gemiddelde niet beïnvloed door extreem hoge of lage inkomens. Wanneer men alle fiscale aangiften rangschikt volgens het bedrag, is het mediaan inkomen het bedrag van de aangifte in het midden van de rangschikking. Het mediaan inkomen per aangifte is lager in het Brussels Gewest dan in het land en dan in de Vlaamse grote steden, maar hoger dan in de Waalse grote steden.

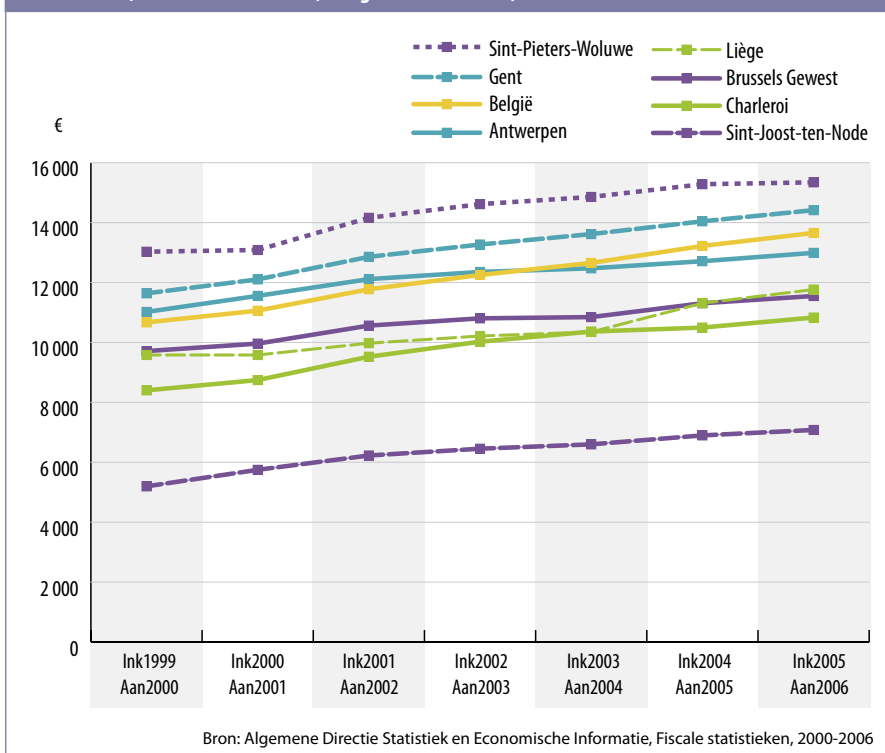
Tussen 2004 en 2005 stegen het gemiddeld en mediaan inkomen per aangifte en het gemiddeld inkomen per inwoner licht (figuur 3), zowel in het land als in de grote steden (behalve het mediaan inkomen in Liège).

Tabel 6: Het gemiddeld en het mediaan netto belastbaar inkomen in € per jaar (inkomens 2005, aangifte 2006)

	Gemiddeld inkomen per aangifte	Mediaan inkomen per aangifte	Gemiddeld inkomen per inwoner
Brussels Gewest	22 565	16 035	11 550
Antwerpen	22 469	17 559	12 991
Gent	23 606	17 995	14 416
Liège	20 144	15 141	11 766
Charleroi	18 760	14 371	10 832
België	24 422	18 417	13 655

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Fiscale statistieken, 2006

Figuur 3: Evolutie van het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in € per jaar (inkomens 1999-2005, aangiften 2000-2006)

4.3 Mensen met een laag inkomen

Tabel 7: Aantal en aandeel rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging (RVV of Omnio) en hun personen ten laste op 1 januari 2008

	Aantal gerechtigden				Aantal personen ten laste				Totaal
	0-19	20-64	65+	Totaal	0-19	20-64	65+	Totaal	
WIGW	435	13 346	23 254	37 035	9 176	5 816	2517	17 509	54 544
OCMW-steuntrekker (ten laste genomen door de federale staat)	414	24 379	919	25 712	18 752	7 615	346	26 713	52 425
Inkomensgarantie voor ouderen of rentebijslag	1 ^[13]	183	8 397	8 581	474	770	972	2 216	10 797
Mensen met een handicap	10	10 070	6 582	16 662	3 332	2 740	845	6 917	23 579
Kinderen met verhoogde kinderbijslag	1 101	82		1 183	20	20		40	1 223
Oudere langdurig werklozen	17 ^[13]	10 566	201	10 784	5 204	4 605	222	10 031	20 815
OMNIO-statuut	8 429	7 960	119	16 508					16 508
Totaal	10 407	66 586	39 472	116 465	36 958	21 566	4 902	63 426	179 891
	% gerechtigden in de bevolking				% personen ten laste in de bevolking				Totaal
	0-19	20-64	65+	Totaal	0-19	20-64	65+	Totaal	
WIGW	0,2 %	2,1 %	15,3 %	3,5 %	3,6 %	0,9 %	1,7 %	1,7 %	5,2 %
OCMW-steuntrekker (ten laste genomen door de federale staat)	0,2 %	3,8 %	0,6 %	2,5 %	7,4 %	1,2 %	0,2 %	2,5 %	5,0 %
Inkomensgarantie voor ouderen of rentebijslag	0,0 %	0,0 %	5,5 %	0,8 %	0,2 %	0,1 %	0,6 %	0,2 %	1,0 %
Mensen met een handicap	0,0 %	1,6 %	4,3 %	1,6 %	1,3 %	0,4 %	0,6 %	0,7 %	2,2 %
Kinderen met verhoogde kinderbijslag	0,4 %	0,0 %		0,1 %	0,0 %	0,0 %		0,0 %	0,1 %
Oudere langdurig werklozen	0,0 %	1,6 %	0,1 %	1,0 %	2,1 %	0,7 %	0,1 %	1,0 %	2,0 %
OMNIO-statuut	3,3 %	1,2 %	0,1 %	1,6 %					1,6 %
Totaal	4,1 %	10,4 %	26,0 %	11,1 %	14,6 %	3,4 %	3,2 %	6,0 %	17,2 %

Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid 2008, Rijksregister 2008

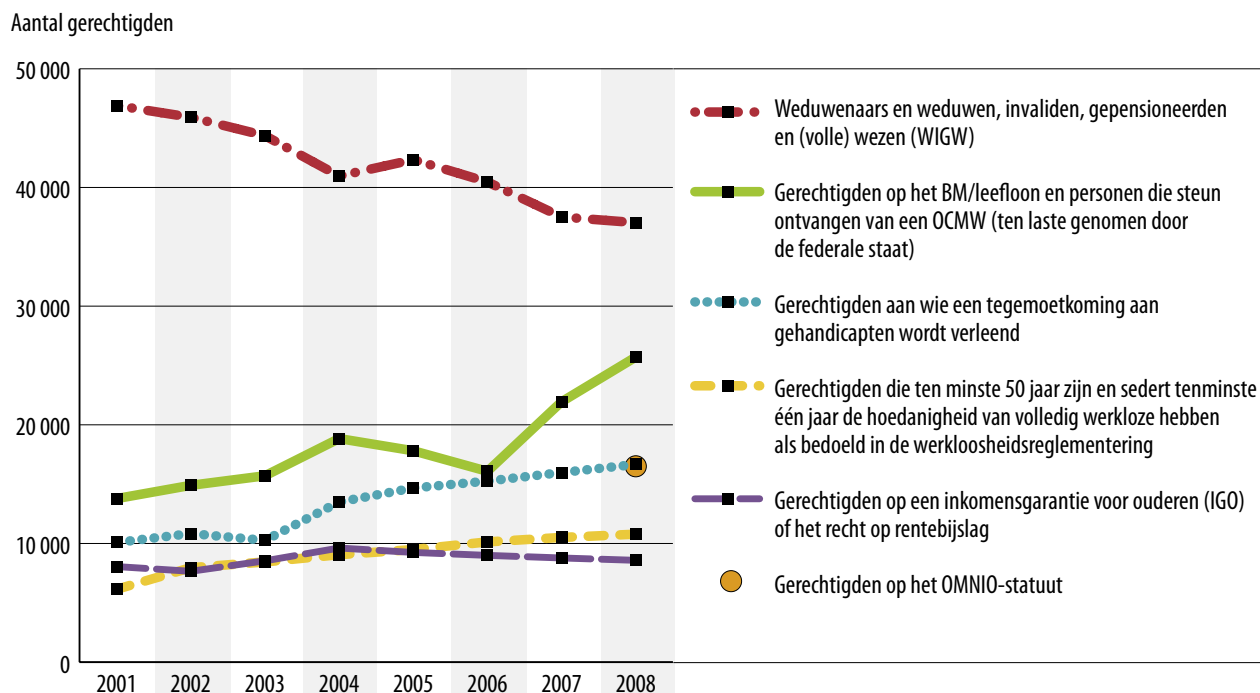
Het aantal rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging (RVV of Omnio) is een indicator voor het aantal mensen dat in financieel moeilijke omstandigheden leeft^[14]. In totaal heeft 17,2 % van de totale bevolking, als gerechtigde of als persoon ten laste, recht op een verhoogde tussenkomst (18,7 % van de 0-19 jarigen, 29,2 % van de 65-plussers).

Op 1/1/2008 hadden 16 508 Brusselaars recht op het Omnio-statuut. Dit nieuwe statuut is sinds 1 april 2007 van toepassing en breidt het recht op het voorkeurtarief voor geneeskundige verzorging uit naar verzekerden uit alle gezinnen met een laag inkomen. Dit nieuwe statuut komt vooral mensen jonger dan 65 jaar ten goede.

[13] Dit cijfer lijkt onmogelijk en is waarschijnlijk het gevolg van onnauwkeurigheden in de originele databank.

[14] Opgelet, deze cijfers geven het aantal mensen weer dat effectief van het recht op een verhoogde tegemoetkoming gebruik maakt. De mensen die in aanmerking komen, maar om één of andere reden geen gebruik maken van het recht, zijn niet in de cijfers opgenomen. Voor het Omnio-statuut lijken er bijvoorbeeld nog problemen te zijn met betrekking tot de opname van het recht. Bovendien worden de 159 rechthebbenden van de HVKZ (Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden) en DOSZ (Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid) niet in de tabel opgenomen.

Figuur 4: Evolutie van het aantal belastingplichtigen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging in het Brussels Gewest, 2001-2008

Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, 2001-2008

Door de invoering van dit nieuwe statuut, steeg het aantal rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming dus gevoelig, maar ook andere categorieën rechthebbenden zorgden voor een stijging tussen 2006 en 2008. Vooral de stijging met 41,4 % (21 685 mensen) bij OCMW-steuntrekkers en hun personen ten laste is indrukwekkend. Deze sterke stijging kan slechts ten dele worden verklaard door een stijging van het aantal OCMW-steuntrekkers. Waarschijnlijk kan

een betere opname van het recht op een verhoogde tegemoetkoming in deze categorie de stijging mee verklaren. Bij de mensen met een handicap steeg het aantal gerechtigden tussen 2006 en 2008 met 8,5 % (2 003 personen).

Het aandeel gerechtigden van 65 jaar en ouder bleef min of meer stabiel tussen 2006 en 2008, ondanks een afname in absolute cijfers. Deze afname weerspiegelt de vermindering van het

aantal 65-plussers in het Brussels Gewest. Er is echter een toename van het aantal gerechtigden van 65 jaar en ouder met een handicap en met OCMW-steun^[15].

[15] In het thematisch deel van dit armoederapport 2008: "Armoede en (ver)ouderen" worden meer gedetailleerde gegevens opgenomen over de het aandeel en de evolutie van het aantal RVV bij de oudere Brusselse bevolking.

4.4 Mensen met een minimum- of vervangingsinkomen

Tabel 8: Aantal personen die leven van een minimum- of vervangingsinkomen in januari 2007 in het Brussels Gewest, naar leeftijdscategorie

	Aantal	%
Jongeren (18-25 jaar)	91 897	100,0 %
OCMW: leefloon + equivalent leefloon	6 776	7,4 %
Werkloosheidsuitkering	9 153	10,0 %
Uitkering voor mensen met een handicap ^[16]	353	0,4 %
<i>Totaal aantal jongeren met een uitkering</i>	<i>16 282</i>	<i>17,7 %</i>
Actieve bevolking (18-64 jaar)	653 054	100,0 %
OCMW: leefloon + equivalent leefloon	24 897	3,8 %
Werkloosheidsuitkering	96 843	14,8 %
Uitkering voor mensen met een handicap ^[16]	10 438	1,6 %
<i>Totaal aantal mensen op actieve leeftijd met een uitkering</i>	<i>132 178</i>	<i>20,2 %</i>
Ouderen (≥65 jaar)	152 778	100,0 %
Inkomensgarantie voor ouderen ^[17]	11 489	7,5 %
OCMW: leefloon + equivalent leefloon	1 234	0,8 %
Uitkering voor mensen met een handicap ^[16]	8 153	5,3 %
<i>Totaal aantal ouderen met een uitkering</i>	<i>20 876</i>	<i>13,7 %</i>

Bron: POD Maatschappelijke integratie, RVA, FOD Sociale Zekerheid, Rijksdienst voor Pensioenen, Rijksregister

Het is zeer moeilijk om over een recent cijfer met betrekking tot het aantal mensen met een minimum- of vervangingsinkomen te beschikken. Tabel 8 omvat enkel een schatting op basis van de gegevens van verschillende overheidsdiensten afzonderlijk. Sommige diensten tellen het aantal gerechtigden op 1 januari, andere het gemiddelde voor de maand, de RVA telt het aantal betaaldossiers en niet het aantal mensen. Het is mogelijk dat sommige mensen tot verschillende categorieën behoren. De kruispuntbank voor sociale zekerheid kan deze cijfers wel integreren, maar slechts met enkele jaren vertraging.

17,7 % van de Brusselse jongvolwassenen, 20,2 % van de bevolking op actieve leeftijd en 13,7 % van de ouderen leeft van een vervangingsuitkering (exclusief pensioenen). De percentages in verband met de werkloosheidsuitkering liggen lager dan de werkloosheidsgraad (zie verder) omdat ze ten opzichte van de volledige bevolking worden berekend, waaronder ook inactieven en studenten (en niet enkel de werkenden en werkzoekenden).

[16] Inkomensvervangende tegemoetkoming of integratietegemoetkoming.

[17] Ook ouderen in het uitdovende statuut van gewaarborgd inkomen voor bejaarden zijn in dit cijfer opgenomen.

Tabel 9: Armoederisicogrens en bedrag van de minimumuitkeringen^[18] (in € per maand) geldig op 1/7/2008

	Alleenstaande	Samenwonend	Koppel met 2 kinderen of gezinshoofd	Eénoudergezin met 2 kinderen
Armoederisicogrens (SILC 2006)	860,00		1 806,00	1 376,00
Leefloon (OCMW)*	697,61	465,07	930,14	930,14
Gewaarborgde kinderbijslag (voor 2 kinderen < 6 jaar)*			300,50	300,50
Wachttuitkering RVA (ouder dan 21 jaar)*	697,84	366,60	943,80	
Minimum werkloosheidsuitkering*	813,80	609,96	968,50	
Minimum inkomensvervangende tegemoetkoming gehandicapten*	697,96	465,30	930,60	
Minimumpensioenen werknemers voor een volledige loopbaan**	956,47	1 195,21 voor het gezin		
Minimumpensioenen zelfstandigen voor een volledige loopbaan**	846,87		1 125,58	
Overlevingspensioenen (werknemers)**	941,43			
Overlevingspensioenen (zelfstandigen)**	846,87			
Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)**	861,03	574,02		

* laatste aanpassing op 1/5/2008 ; ** laatste aanpassing op 1/7/2008

Bron: EU-SILC 2006, POD Maatschappelijke integratie, Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, RVA, Rijksdienst voor Pensioenen

Tussen EU-SILC 2005 en 2006 (inkomens 2004 en 2005) steeg de armoederisicogrens met 4,6 %, wat een weerspiegeling is van een gelijkaardige stijging van het mediaan inkomen in het land. Tussen 1/9/2007 en 1/7/2008^[19] stegen de minimumuitkeringen sneller: de minimumpensioenen voor zelfstandigen stegen met 10,1 %, de IGO met 8,2 %, de andere uitkeringen met 6,1 %. Enkel de gewaarborgde kinderbijslag steeg minder snel, namelijk met 4,0 %.

Onlangs de snellere stijging van de minimumuitkeringen liggen op 1 juli 2008 enkel het minimumpensioen voor een alleenstaande werknemer met een volledige loopbaan, het overlevingspensioen voor werknemers en de IGO boven de armoederisicogrens van 2005^[20].

[18] De bedragen in het vet liggen boven de armoederisicogrens van EU-SILC 2006.

[19] We vergelijken de cijfers uit tabel 9 met de cijfers uit dezelfde tabel in de vorige editie van de welzijnsbarometer. De armoederisicogrens kan slechts met enkele jaren vertraging worden bepaald aangezien ze gebaseerd is op enquêtegegevens van EU-SILC. Het is dus onmogelijk om de bedragen van de actuele uitkeringen met de armoederisicogrens voor het lopende jaar te vergelijken.

[20] In het thematisch deel van het Brussels armoederapport 2008: "Armoede en (ver)ouderen" wordt een overzicht gegeven van de recente beleidsinspanningen om te vermijden dat de minimumuitkeringen voor ouderen onder de armoederisicogrens dalen (Hoofdstuk II, 1.1)

Tabel 10: Aantal en aandeel gerechtigden op het leefloon en equivalent leefloon naar gewest en stad, december 2007

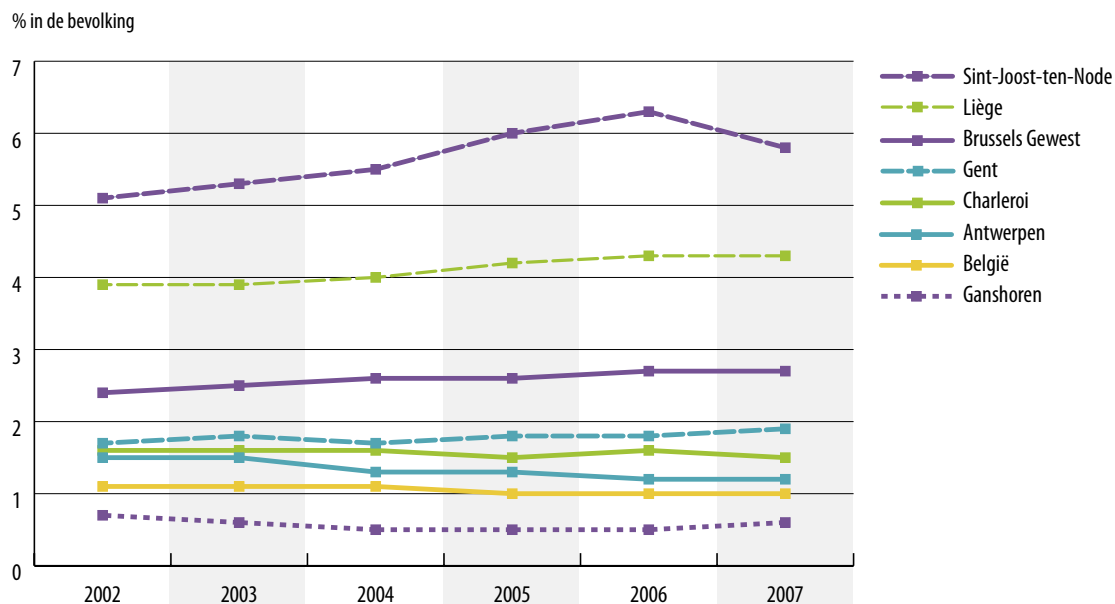
	Aantal gerechtigden			Aandeel in de totale bevolking (%)		
	leefloon	equivalent leefloon	leefloon + equivalent	leefloon	equivalent leefloon	leefloon + equivalent
Brussels Gewest	22 543	6 187	28 730	2,15	0,59	2,74
Antwerpen	4 220	1 391	5 611	0,89	0,29	1,19
Gent	3 735	771	4 506	1,57	0,32	1,90
Charleroi	2 790	220	3 010	1,38	0,11	1,49
Liège	6 667	1 602	8 269	3,51	0,84	4,35
Wallonië	35 844	6 625	42 469	1,04	0,19	1,23
Vlaanderen	21 922	9 053	30 975	0,36	0,15	0,50
België	80 309	21 865	102 174	0,75	0,20	0,96

Bron: POD Maatschappelijke integratie, gegevens op 28/8/2008, Rijksregister 1/1/2008

2,74 % van de Brusselse bevolking ontvangt een vervangingsinkomen van het **OCMW** (leefloon voor RMI^[21]-gerechtigden of equivalent leefloon voor RMH^[22]-gerechtigden). Dat is bijna driemaal zoveel als in België (tabel 10), maar ook aanzienlijk hoger dan in de andere gewesten en steden, met uitzondering van Liège (4,35 %) waar het aandeel uitzonderlijk hoog ligt.

[21] RMI: Recht op maatschappelijke integratie (zie ook woordenlijst)

[22] RMH: Recht op maatschappelijke hulp (zie ook woordenlijst)

Figuur 5: Evolutie van het aandeel gerechtigden op het leefloon en equivalent leefloon naar stad, december 2002-2007

Bron: POD Maatschappelijke integratie gegevens op 28/8/2008, Rijksregister 2003-2008

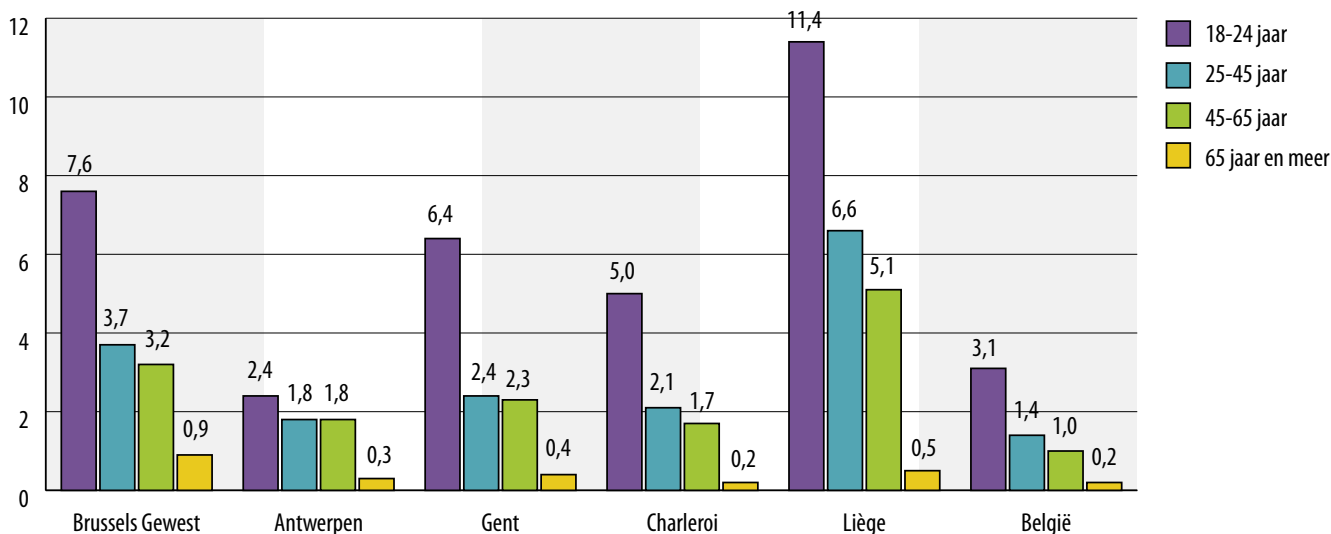
Sinds de invoering van de wet op maatschappelijke integratie in 2002, bleef het aandeel gerechtigden op het leefloon en equivalent leefloon stijgen in het Brussels Gewest (figuur 5). De evolutie loopt sterk verschillend in de Brusselse gemeenten (de uitersten zijn in figuur 5 opgenomen). In Sint-Joost-ten-Node, de gemeente met het hoogste aandeel OCMW-steuntrekkers, wordt voor het eerst een daling vastgesteld. In Ganshoren, waar het aantal steuntrekkers verhoudingsgewijs het laagst is, is er weer een stijging waardoor het aandeel (0,6 % van de bevolking) hoger komt te liggen dan het gemiddelde in Vlaanderen.

Er zijn iets minder mannelijke gerechtigden op het leefloon of equivalent leefloon dan vrouwen en de verhouding (43,6 % mannen versus 56,4 % vrouwen) is hetzelfde in het Brussels Gewest als in België. Dat brengt het aandeel gerechtigden in de totale Brusselse bevolking op 2,5 % bij de mannen en 3,0 % bij de vrouwen.

44 % van de gerechtigden op het leefloon of equivalent leefloon zijn alleenstaande, 29 % samenwonend en 27 % heeft een gezin ten laste. De verhoudingen zijn ongeveer hetzelfde bij de leefloners en de equivalent leefloners.

Figuur 6: Aandeel gerechtigden op het leefloon en equivalent leefloon naar leeftijd, grote steden, december 2007

% gerechtigden in de bevolking

Bron: POD Maatschappelijke integratie gegevens op 28/8/2008, Rijksregister 2007 (voor de steden) 2008 (voor België en het Brussels Gewest)

Het aandeel gerechtigden varieert sterk met de leeftijd en het leeftijdsprofiel verschilt van stad tot stad (figuur 6). Bij de Brusselse actieve bevolking (18-64 jaar) bedraagt het aandeel OCMW-steungerechtigden 4,1 %, wat bijna driemaal zoveel is als in België (1,5 %).

In het Brussels Gewest tellen vooral de jongste leeftijdsgroepen een groot aandeel gerechtigden op het leefloon of equivalent leefloon (8,6 % bij de 18-19-jarigen en 7,2 % bij de 20-24-jarigen). Bij de ouderen (65 jaar en ouder) bedraagt het aandeel 0,9 % aangezien ouderen in principe recht hebben op een inkomensgarantie voor ouderen (IGO). We noteren grote verschillen tussen de

gemeenten, met een hoge oververtegenwoordiging van jongeren met een (equivalent)leefloon in Sint-Joost-ten-Node (18,17 % van de 18-19 jarigen en 15,74 % van de 20-24 jarigen) en Sint-Jans-Molenbeek (respectievelijk 14,43 % en 11,31 %) in vergelijking met met een heel laag percentage in Ganshoren (1,54 % en 1,52 %) en Sint-Agatha-Berchem (1,98 % en 2,77 %).

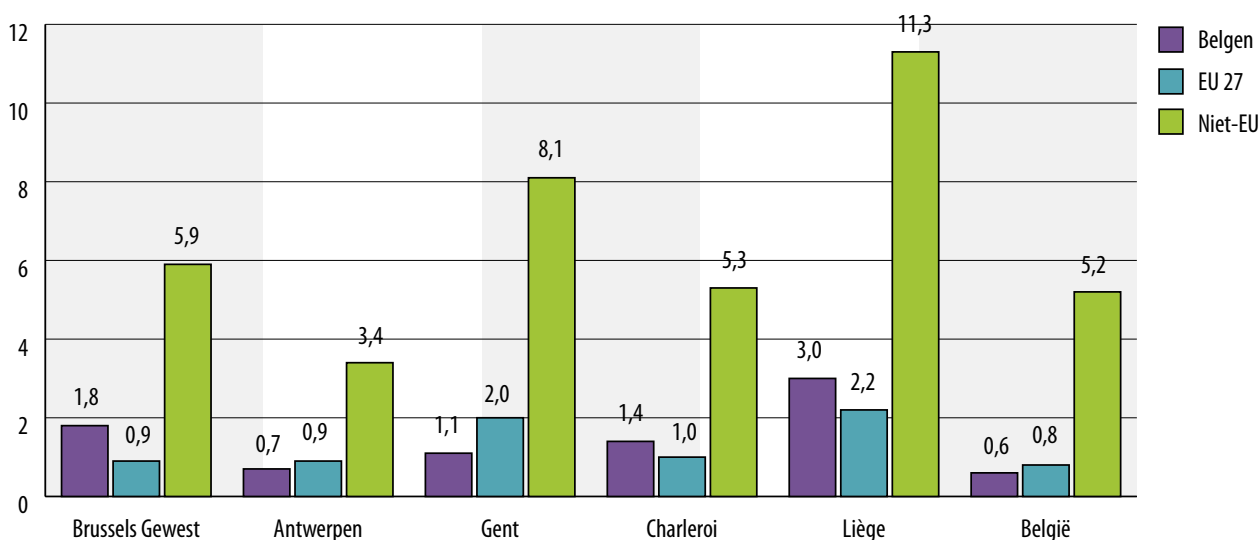
2 076 (7,23 %) van het totaal aantal (equivalent)leefloon-gerechtigden is student. Dit percentage ligt iets lager dan in het land (8,51 %), Gent (10,76 %) en Liège (9,84 %), maar hoger dan in Charleroi (6,48 %) en Antwerpen (3,23 %).

Het aandeel gerechtigden op het leefloon varieert sterk met de nationaliteit (figuur 7). Waar 2,15 % van de totale Brusselse bevolking een leefloon ontvangt, ligt dit aandeel iets lager voor de Belgische Brusselaars (1,78 %), een flink stuk lager voor

de buitenlandse Brusselaars afkomstig uit de Europese Unie (0,91 %) en opmerkelijk hoger voor de buitenlandse Brusselaars van buiten de Europese Unie (5,86 %).

Figuur 7: Gerechtigden op het leefloon naar nationaliteit, gewest en stad, december 2007

% in de totale bevolking naar nationaliteit

Bron: POD Maatschappelijke integratie

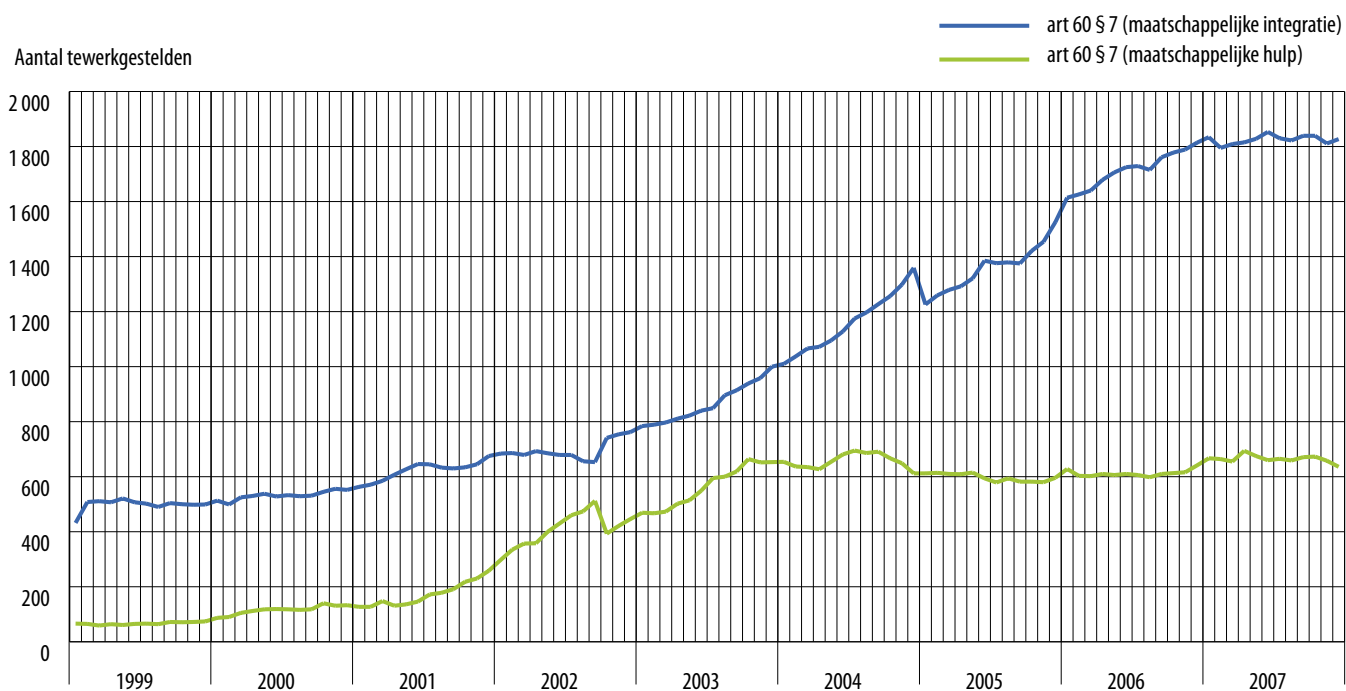
24 % van de leeflonen zijn gedeeltelijke leeflonen. Dat betekent dat het leefloon een aanvulling vormt op een bestaand, maar te beperkt inkomen. Dit gewestelijk gemiddelde verbergt grote verschillen tussen de gemeenten, gaande van 10 % gedeeltelijke leeflonen in Sint-Joost-ten-Node tot 42 % in Watermaal-Bosvoorde.

De OCMW's in het Brussels Gewest stellen 2 463 mensen tewerk overeenkomstig artikel 60§7. Artikel 60§7 is een vorm van maatschappelijke bijstand waarbij het OCMW een baan bezorgt

aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces.

Zowel RMI-gerechtigden (1 827 tewerkgestelden) als RMH-gerechtigden (636 tewerkgestelden) komen in aanmerking voor tewerkstelling overeenkomstig artikel 60§7. Deze tewerkstellingsmaatregel kent een steile opgang in het Brussels Gewest (net als in België).

Figuur 8: Aantal mensen tewerkgesteld overeenkomstig artikel 60§7 in de Brusselse OCMW's, evolutie 1999-2007

Bron: POD Maatschappelijke integratie

4.5 Overmatige schulden

Eind 2007 was 4,9 % van de Brusselse meerderjarige bevolking geregistreerd bij de Kredietcentrale voor Particulieren van de Nationale Bank omwille van achterstallige contracten. In België bedroeg dit 4,0 %. (bron: Nationale Bank van België) (NAPincl).

Eind 2006 was dit cijfer hetzelfde voor het Brussels Gewest en 4,1 % voor het land.

Deze NAPincl-indicator omvat enkel schulden inzake consumentenkrediet. Dat betekent dat andere soorten schulden zoals voor huur, gezondheidszorg, alimentatie, belastingen, energie en water, ... niet worden geregistreerd.

Er zijn echter geen nieuwe statistieken beschikbaar van het project inzake gegevensverzameling van het steunpunt voor Brusselse schuldbemiddelingsdiensten (GREPA vzw) met betrekking tot de schuldenlast van de huishoudens in het Brussels Gewest. Dit project werd niet verdergezet wegens stopzetting van de subsidiëring.

Het onderzoek van het Observatoire du Crédit et de l'Endettement in 2007 met betrekking tot energieschulden leidde ook niet tot beschikbare indicatoren. In de externe bijdragen van de Coördination Gaz Electricité Eau worden wel enkele cijfers met betrekking tot schulden op de geliberaliseerde Brusselse energiemarkt opgenomen (Externe bijdragen, Brussels armoederapport 2008, p. 22).

Het Centrum voor Sociaal Beleid (Universiteit Antwerpen) zorgde wel voor een update van enkele indicatoren op basis van de EU-SILC-enquête. Twee indicatoren zijn beschikbaar per gewest, voor Brussel weliswaar met grote betrouwbaarheidsintervallen.

Een eerste indicator geeft het aandeel van de bevolking met consumptieschulden ^[23]. 25,5 % van de Brusselse bevolking heeft consumptieschulden. Dit aandeel is lager dan in Wallonië (33,9 %) en iets hoger dan in Vlaanderen (19,4 %). De verschillen zijn niet statistische significant.

De armoede-indicator op basis van consumptieschulden (tabel 11) meet het aandeel van de bevolking met consumptieschulden dat zich onder de armoederisicogrens bevindt. Het gaat zowel om huishoudens die zich vóór de afbetaling van de consumptieschulden reeds onder de armoederisicogrens bevinden als om huishoudens waarvan het inkomen na afbetaling van de consumptieschulden onder de armoederisicogrens terecht komt. Het percentage voor het Brussels Gewest (8,6 %) ligt significant hoger dan in Vlaanderen. De evolutie in vergelijking met het jaar voordien is niet significant.

De tweede indicator (tabel 12) geeft het aandeel van de bevolking met achterstallige betalingen voor basisvoorzieningen (nutsvoorzieningen, huur of hypotheek en gezondheidszorgen). Voor deze indicator ligt het percentage voor het Brussels Gewest (13,3 %) significant hoger dan in België en Vlaanderen en is de evolutie in vergelijking met het jaar voordien evenmin significant.

Tabel 11: Aandeel van de bevolking met consumptieschulden onder de armoederisicogrens per gewest, 2005

	% van de bevolking	Benedengrens betrouwbaarheids- interval (95 %)	Bovengrens betrouwbaarheids- interval (95 %)
Brussels Gewest	8,6 %	5,6 %	13,0 %
Vlaanderen	2,8 %	2,1 %	3,7 %
Wallonië	8,3 %	6,6 %	10,5 %
België	5,2 %	4,4 %	6,1 %

Bron: CSB 2008, EU-SILC 2005

Tabel 12: Aandeel van de bevolking met achterstallige betalingen voor basisvoorzieningen per gewest, 2005

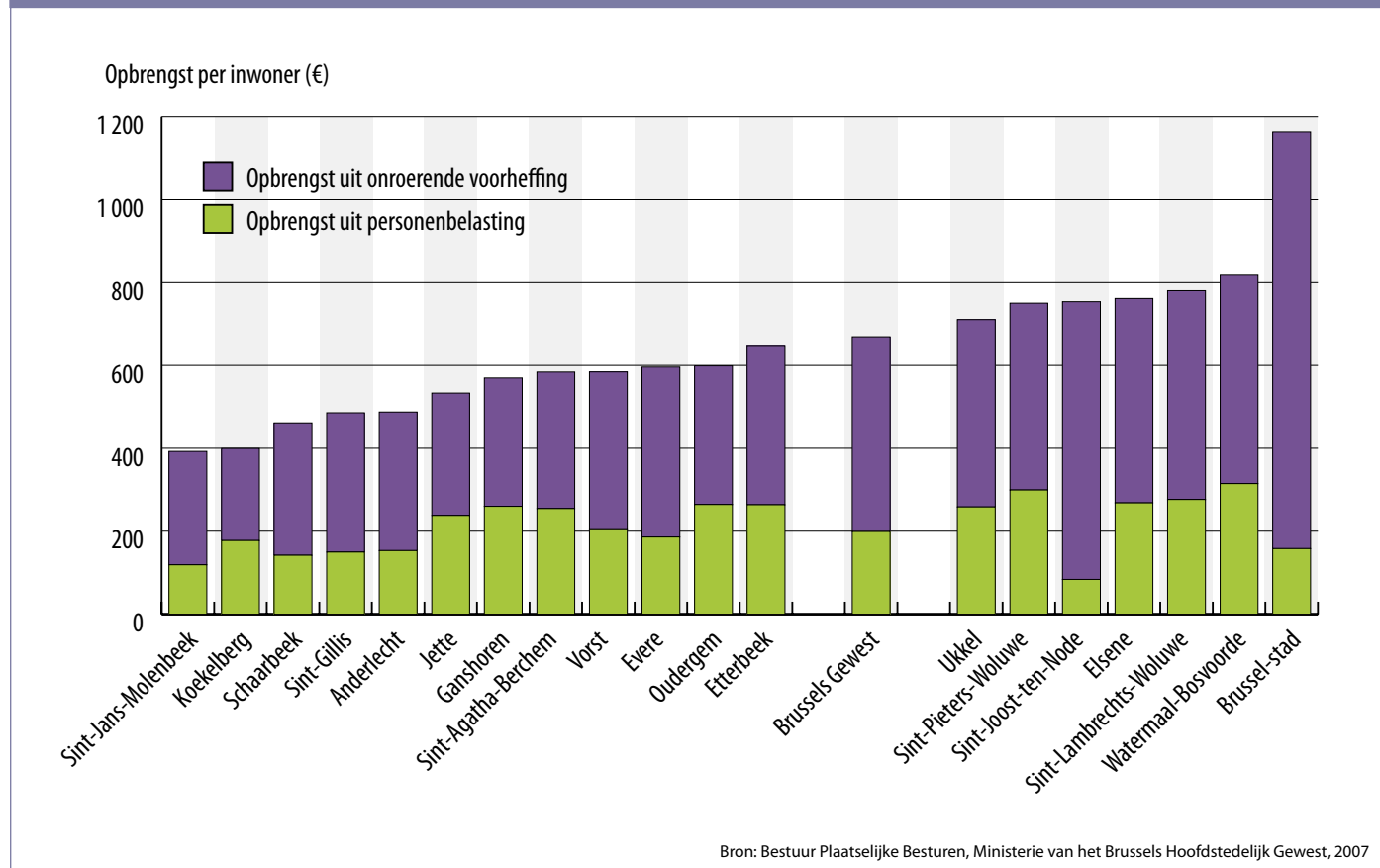
	% van de bevolking	Benedengrens betrouwbaarheids- interval (95 %)	Bovengrens betrouwbaarheids- interval (95 %)
Brussels Gewest	13,3 %	10,0 %	17,5 %
Vlaanderen	3,2 %	2,2 %	4,8 %
Wallonië	8,7 %	6,6 %	11,4 %
België	6,0 %	4,9 %	7,3 %

Bron: CSB 2008, EU-SILC 2005

[23] Consumptieschulden zijn niet-hypotheaire schulden of schulden die niet te maken hebben met de afbetaling of renovatie van een woning.

4.6 Inkomsten van de gemeenten uit personenbelastingen en onroerende voorheffing

Figuur 9: Opbrengst uit gemeentelijke belastingen, Brussels Gewest, 2007

Er bestaan grote verschillen tussen de inkomsten van de verschillende Brusselse gemeenten, maar in elke gemeente zijn de opbrengsten uit de onroerende voorheffing belangrijker dan die uit de personenbelasting. Tussen 2006 en 2007 stegen de opbrengsten met 7%. Er zijn beperkte verschuivingen waar te nemen tussen de verschillende gemeenten.

5. ARBEIDSMARKT

5.1 Tewerkstellingsgraad

De tewerkstellingsgraad meet het aantal personen tussen 15 en 64 jaar met een job ten opzichte van de totale bevolking tussen 15 en 64 jaar.

Tabel 13: Tewerkstellingsgraad in het Brussels Gewest en België, jaargemiddelde 2007

Brussels Gewest				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	61,4 %	23,2 %	75,4 %	54,4 %
Vrouwen	48,3 %	16,3 %	62,3 %	39,5 %
Totaal	54,8 %	19,6 %	68,9 %	46,6 %
België				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	68,7 %	29,9 %	87,8 %	57,7 %
Vrouwen	55,3 %	25,0 %	74,8 %	38,3 %
Totaal	62,0 %	27,5 %	81,4 %	48,0 %

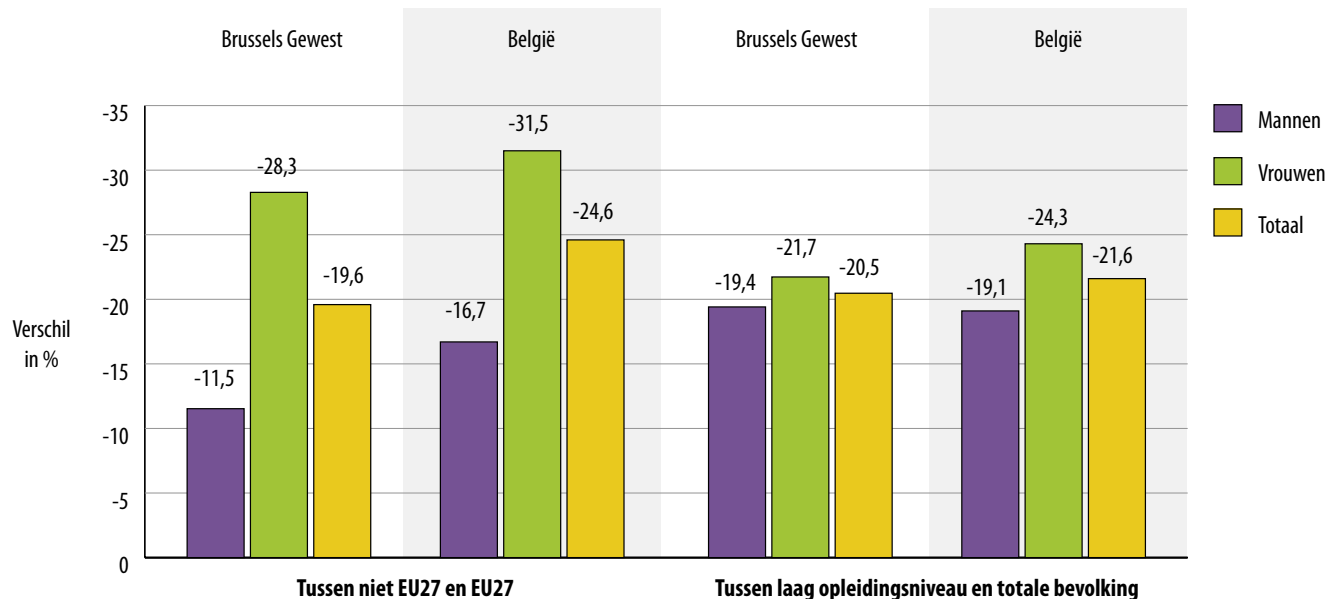
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

In vergelijking met 2006 steeg de tewerkstellingsgraad voor de actieve bevolking (15-64 jaar) licht, zowel voor België (+ 1,0 %) als voor het Brussels Gewest (+ 1,4 %).

In 2007 was de tewerkstellingsgraad van de Brusselse actieve bevolking lager dan in België, behalve voor 50-64-jarige vrouwen. De Brusselse tewerkstellingsgraad is 7,2 % lager voor de totale bevolking (15-64 jarigen), 7,9 % bij de jongeren (15-24 jaar), maar liefst 12,5 % bij de 25-49-jarigen. Het verschil is kleiner (1,4 %) bij de oudste groep (50-64-jaar).

De tewerkstellingsgraad is systematisch hoger bij mannen dan bij vrouwen. Voor de totale actieve bevolking (15-64-jarigen) bedraagt het verschil tussen mannen en vrouwen 13,1 % in het Brussels Gewest, wat vergelijkbaar is met het land (13,4 %).

Figuur 10: Verschil in tewerkstellingsgraad voor verschillende groepen, Brussels Gewest en België (in procentpunten), 2007 (NAPind)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

Het verschil in tewerkstellingsgraad tussen niet-Europeanen en Europeanen daalde in vergelijking met 2006, namelijk van 25,5 tot 19,6 procentpunten voor het Brussels Gewest en van 28,2 tot 24,6 procentpunten voor het land. De verschillen inzake tewerkstellingsgraad naar nationaliteit zijn minder groot in het Brussels Gewest dan in het land.

Naar opleidingsniveau zijn de verschillen inzake tewerkstellingsgraad wel vergelijkbaar tussen het Brussels Gewest en België, behalve voor de vrouwen, waar het verschil minder uitgesproken is in het Brussels Gewest.

5.2 Activiteitsgraad

De activiteitsgraad meet de beroepsbevolking (werkenden en werklozen) tussen 15 en 64 jaar ten opzichte van de totale bevolking tussen 15 en 64 jaar.

Tabel 14: Activiteitsgraad in het Brussels Gewest en België, jaargemiddelde 2007

Brussels Gewest				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	74,2 %	34,5 %	90,3 %	63,2 %
Vrouwen	58,2 %	25,6 %	74,5 %	44,3 %
Totaal	66,1 %	29,9 %	82,4 %	53,3 %
België				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	73,6 %	36,1 %	93,6 %	60,2 %
Vrouwen	60,4 %	31,6 %	80,9 %	40,8 %
Totaal	67,1 %	33,9 %	87,3 %	50,5 %

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

De activiteitsgraad van de Brusselse bevolking (15-64 jaar) steeg licht tussen 2006 en 2007, namelijk van 64,9 % tot 66,1 %. Ondanks de stijging blijft de Brusselse activiteitsgraad lager dan de Belgische, die van 66,5 % tot 67,1 % evolueerde.

Voor de oudste groep (50-64 jaar) is de activiteitsgraad hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land.

5.3 Werkloosheid

Werkloosheidsgraad

De werkloosheidsgraad meet het aantal werklozen tussen 15 en 64 jaar ten opzichte van de beroepsbevolking tussen 15 en 64 jaar (internationale definitie).

Tabel 15: Werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest en België, jaargemiddelde 2007

Brussels Gewest				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	17,3 %	32,9 %	16,4 %	14,0 %
Vrouwen	17,0 %	36,4 %	16,4 %	10,8 %
Totaal	17,2 %	34,4 %	16,4 %	12,6 %
België				
	15-64 jaar	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Mannen	6,7 %	17,1 %	6,2 %	4,1 %
Vrouwen	8,5 %	20,9 %	7,4 %	6,2 %
Totaal	7,5 %	18,8 %	6,8 %	4,9 %

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

Volgens de Arbeidskrachtenenquête 2007 was de werkloosheidsgraad van de Brusselse bevolking meer dan dubbel zo hoog dan in België. In tegenstelling tot België waar de werkloosheidsgraad systematisch voor alle leeftijdsgroepen daalt tussen 2006 en 2007, daalde de werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest licht bij de 15-24-jarigen (-0,9 %) en de 25-49-jarigen (-1,3 %) en steeg hij zelfs bij de 50-64-jarigen (+3,4 %) ^[24].

Meer dan een derde van de jongvolwassen Brusselaars (15-24 jarigen) die willen werken (werkenden en werkzoekenden) zijn werkloos.

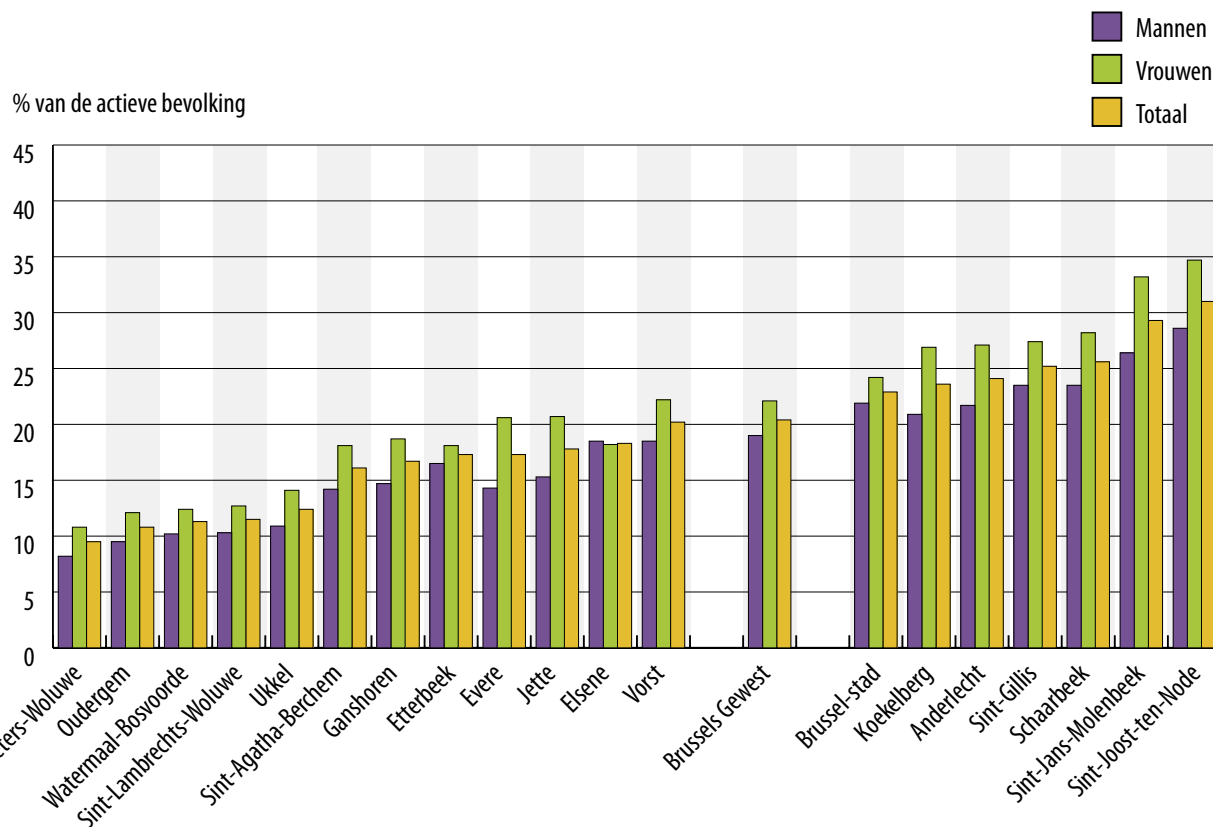
In België is de werkloosheidsgraad in het algemeen hoger bij de vrouwen dan bij de mannen. Dit geldt niet voor het Brussels Gewest, behalve voor de jongvolwassenen (15-24 jaar). Bij de Brusselse ouderen (50-64-jarigen) is de werkloosheidsgraad zelfs hoger bij de mannen.

[24] Voor meer informatie betreffende de evolutie van de oudere werklozen, verwijzen we naar de Externe bijdrage van Actiris, p. 6. Tussen 2002 en 2007 steeg het aantal werkzoekenden ouder dan 50 jaar in het Brussels Gewest met 15 %. Deze stijging kan voor twee derde verklaard worden door wetswijzigingen die de toegangsvoorwaarden voor het verkrijgen van het statuut van oudere werkloze verstrengen (activering van oudere werknemers). Daarnaast is er echter ook een reële stijging.

Actiris beschikt over meer gedetailleerde gegevens in verband met de (evolutie van) de werkloosheid in het Brussels Gewest. Deze cijfers zijn gebaseerd op administratieve gegevens.

In 2007 bedroeg de werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest gemiddeld 20,4 % (t.o.v 21,1 % in 2006). Dit cijfer varieert tussen 9,5 % in Sint-Pieters-Woluwe en 31,0 % in Sint-Joost-ten-Node (figuur 11).

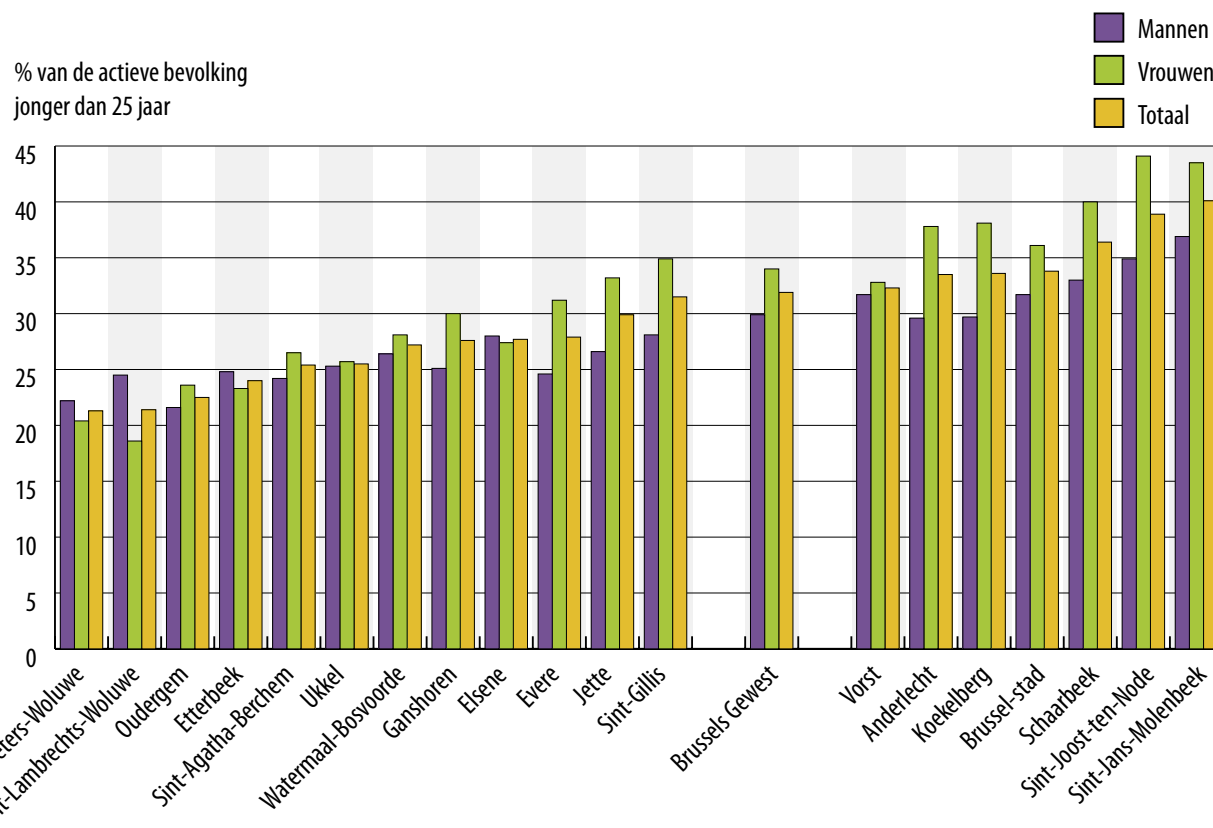
Figuur 11: Werkloosheidsgraad naar gemeente en geslacht, Brussels Gewest 2007.

Bron: Actiris

Bij de jongeren (< 25 jaar) bedraagt de werkloosheidsgraad 31,9 % (t.o.v. 34,7 % in 2006). Dit cijfer varieert tussen 21,3 % in Sint-Pieters-Woluwe en 40,1 % in Sint-Jans-Molenbeek (figuur 12).

Figuur 12: Jongerenwerkloosheidsgraad (<25 jaar) naar gemeente en geslacht, Brussels Gewest 2007.

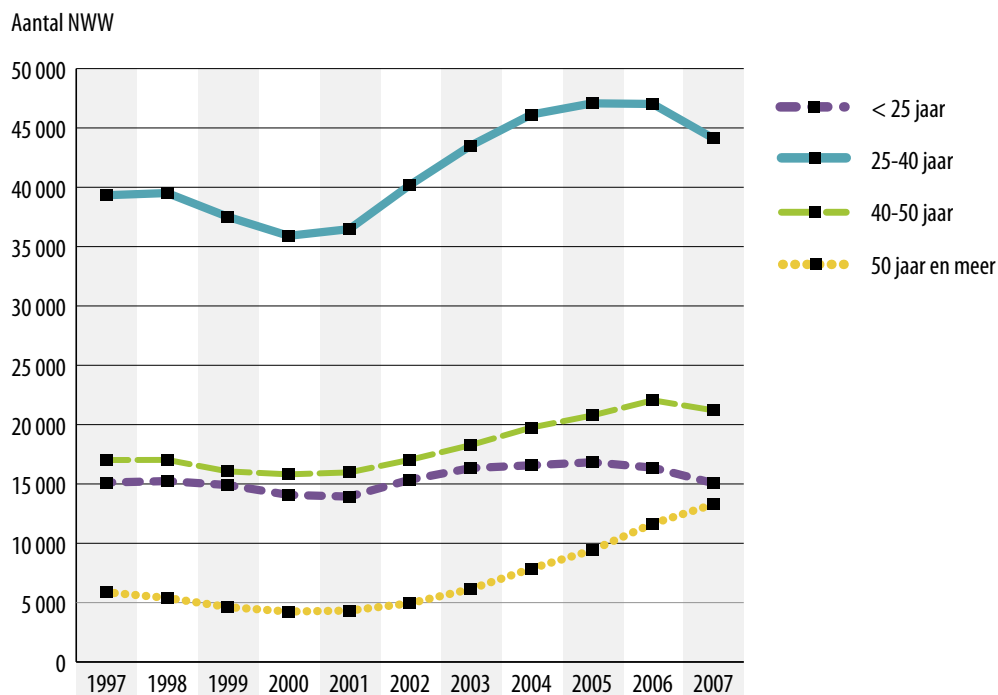

Bron: Actiris

Voor het eerst sinds 2000 daalde het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW). In 2007 telde het Gewest gemiddeld 93 671 NWW, wat 3,7 % minder is dan in 2006. De daling was het grootst bij de jongste leeftijdsgroep (<25 jaar), namelijk 8,0 %. Enkel bij de werklozen van 50 jaar en ouder was er een stijging, namelijk met 14 % (figuur 13) [24].

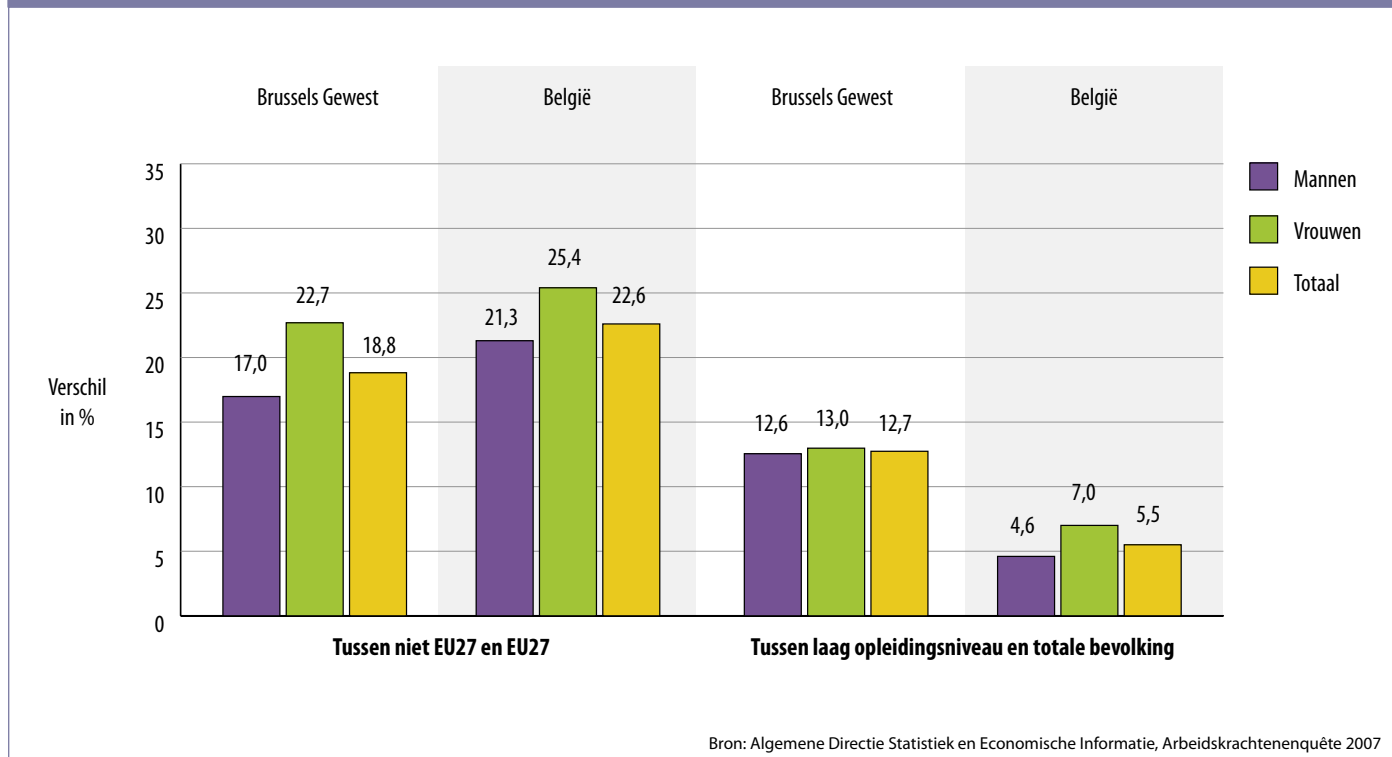
In 2007 had 19,6 % van de NWW een niet-Europese nationaliteit, 10,9 % een EU-nationaliteit en 69,5 % was Belg.

Figuur 13: Evolutie van het aantal NWW naar leeftijd, Brussels Gewest, 1997-2007

Bron: Actiris

Figuur 14: Verschil in werkloosheidsgraad voor verschillende groepen, Brussels Gewest en België (in procentpunten), 2007 (NAPIncl)

Zowel in het Brussels Gewest als in België zijn niet-Europeanen vaker werkloos dan Europeanen respectievelijk de totale bevolking. Deze uitsluiting van de arbeidsmarkt is minder groot in het Brussels Gewest dan in het hele land. Ondanks een afname van het verschil met 3 procentpunten voor België en het Brussels Gewest tussen 2006 en 2007, blijft het verschil in werkloosheidsgraad erg groot.

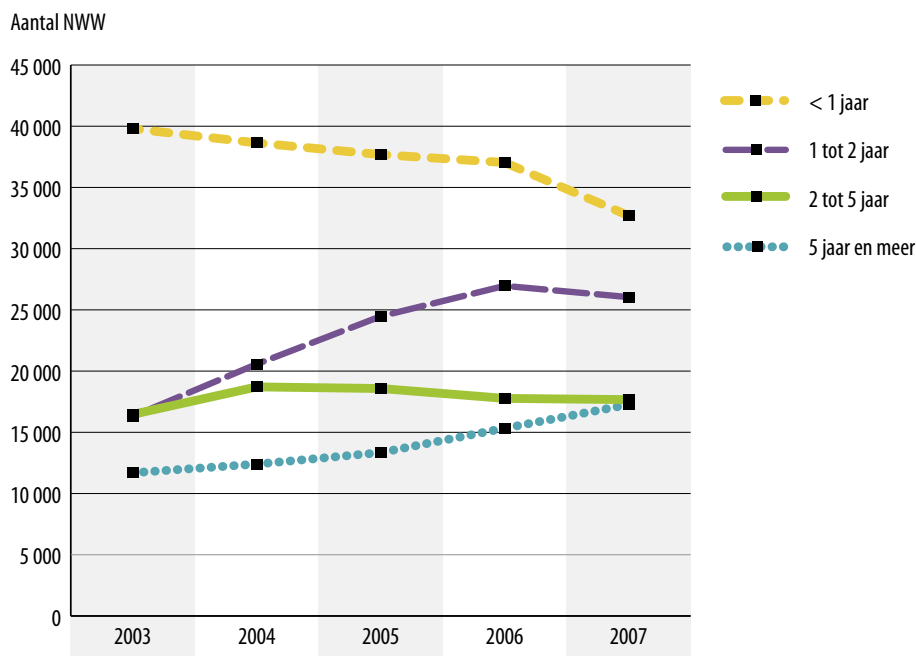
De uitsluiting op de arbeidsmarkt voor mensen met een laag opleidingsniveau is tweemaal zo groot in het Brussels Gewest dan in het hele land. Tussen 2006 en 2007 bleven de verschillen in België nagenoeg stabiel. In het Brussels Gewest steeg het verschil bij de mannen met 3,1 procentpunten en daalde het bij de vrouwen met 1,3 procentpunten. Momenteel is het verschil inzake werkloosheidsgraad volgens scholingsgraad vergelijkbaar voor mannen en vrouwen.

Langdurige werkloosheid (NAPincl)

Voor heel wat mensen is de werkloosheid niet tijdelijk, maar een situatie die langere tijd duurt. De gegevens van Actiris wijzen op een daling van het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW),

vooral bij de NWW met een inactiviteitsduur van minder dan 1 jaar. Tussen 2006 en 2007 daalde ook het aantal NWW met een werkloosheidsduur tussen 2 en 5 jaar voor het eerst. Het aantal NWW met een inactiviteitsduur van minstens 5 jaar bleef echter nog verder stijgen, namelijk met 12,6 % (figuur 15).

Figuur 15: Evolutie van het aantal NWW naar werkloosheidsduur in het Brussels Gewest, jaargemiddelde 2003-2007

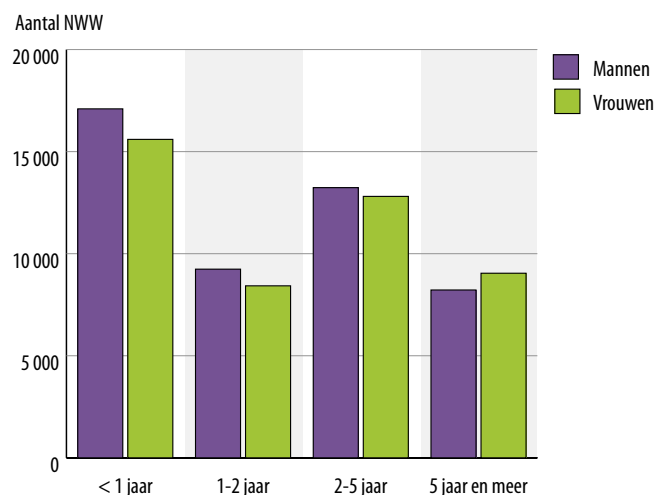

Bron: Actiris

Het aandeel langdurig werkzoekenden bij de NWW blijft stijgen. In 2007 was 65 % van de nietwerkende werkzoekenden (NWW) minstens een jaar werkloos (versus 62 % in 2006). Het aandeel langdurig NWW (minstens 2 jaar) bedroeg 46 % in 2007 en 18,4 % van de NWW was al minstens vijf jaar werkloos.

Er zijn meer NWW mannen dan vrouwen, behalve bij de NWW met een inactiviteitsduur van minstens 5 jaar (figuur 16).

Figuur 16: Aantal NWW naar werkloosheidsduur en geslacht in het Brussels Gewest, jaargemiddelde 2007

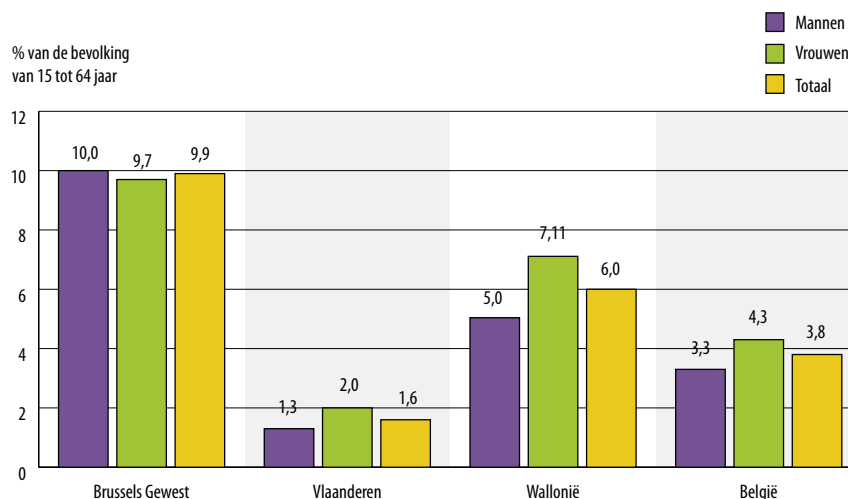
Bron: Actiris

Het NAPIncl bevat ook een indicator met betrekking tot langdurige werkloosheid, gebaseerd op de gegevens van de arbeidskrachtenenquête.

De langdurige werkloosheidsgraad is gelijk aan de langdurig werkloze bevolking (≥ 12 maanden, definitie International Labour Organization) als percentage van de totale actieve bevolking (15-64 jaar).

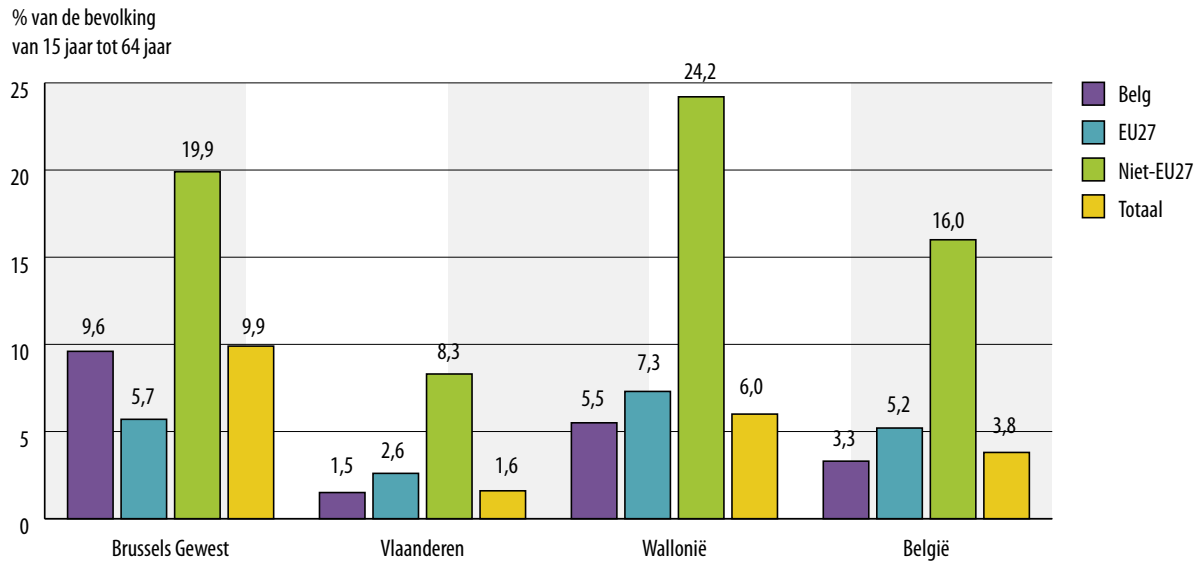
De langdurige werkloosheidsgraad is veel hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land. Tussen 2006 en 2007 daalde de langdurige werkloosheidsgraad licht in de rest van het land, maar bleef stabiel in het Brussels Gewest.

Figuur 17: Langdurige werkloosheidsgraad naar geslacht en gewest, 2007 (NAPIncl)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

Figuur 18: Langdurige werkloosheidsgraad naar nationaliteit en gewest, 2007

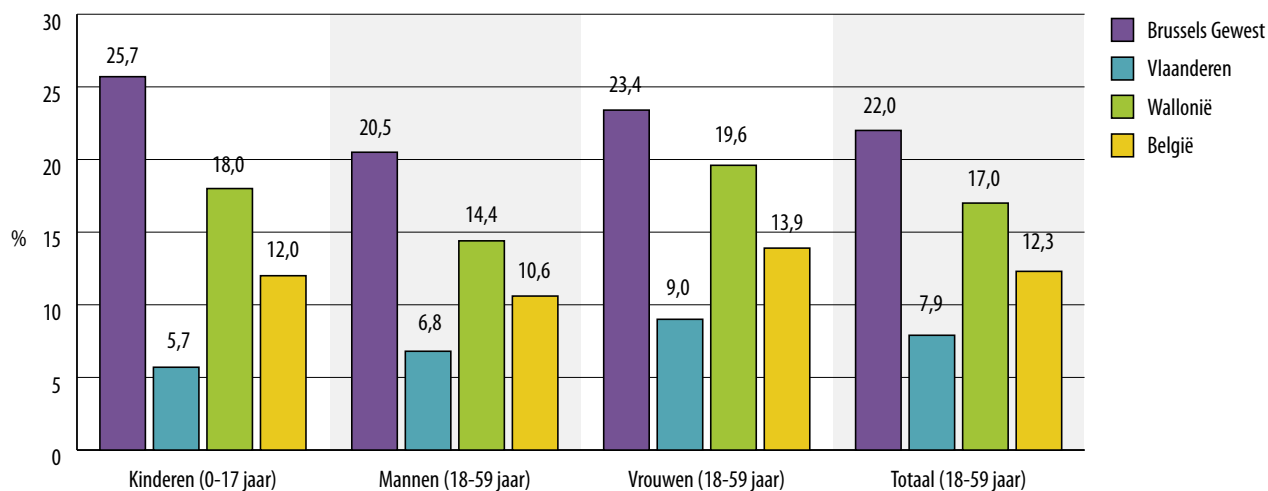

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

De langdurige werkloosheidsgraad blijft in alle gewesten en in het hele land zeer hoog bij de vreemdelingen van buiten de Europese Unie, ook al is er een lichte daling tussen 2006 en 2007 (met 2,0 % in België en met 1,2 % in het Brussels Gewest). In vergelijking met de Belgen is de langdurige werkloosheidsgraad bij de niet-Europeanen bijna 5 keer hoger in het hele land en 2 keer in het Brussels Gewest.

5.4 Bevolking in een huishouden zonder betaald werk (NAPincl)

Figuur 19: Bevolking in een huishouden zonder betaald werk naar leeftijd, geslacht en gewest, 2007 (NAPincl)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

De NAPincl-indicator maakt op basis van de arbeidskrachtenenquête een schatting van het aandeel kinderen en volwassenen in een huishouden zonder betaald werk.

Dit aandeel ligt systematisch hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land.

Er is geen opmerkelijke evolutie tussen 2005, 2006 en 2007.

6. HUISVESTING

Gegevens met betrekking tot huisvesting in het Brussels Gewest blijven schaars^[25].

Hoewel de resultaten van de EU-SILC-enquête met de nodige voorzichtheid moeten worden geïnterpreteerd, wijzen de cijfers op een verbetering van het comfort van de Brusselse woningen tussen 2005 en 2006. In 2006 heeft 3,6 % van de woningen geen basiscomfort (geen eigen badkamer of douche), en woont 13,7 % van de Brusselaars in een woning met minder dan één vertrek per persoon. Voor beide indicatoren scoort het Brussels Gewest zwakker dan het land.

Eind 2008 houdt het Observatiecentrum voor de huurprijzen een nieuwe enquête. De resultaten zullen waarschijnlijk voor de volgende editie van deze welzijnsbarometer beschikbaar zijn.

Op 1/1/2008 telde de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) 38 514 sociale woningen in het Brussels Gewest. Het aantal sociale woningen steeg met 143 tussen januari 2007 en januari 2008. Op 1 januari 2008 stonden 26 050 huishoudens op de wachtlijst. De verhouding tussen het aantal huishoudens op de wachtlijst en het aantal sociale woningen bleef stijgen: 67,6 % in januari 2008 tegenover 65,2 % in januari 2007 (NAPincl).

Het sociale woningpark blijft beperkt: het aantal sociale woningen ten opzichte van het aantal private huishoudens bleef stabiel op 7,7 % (NAPincl).

Eind 2007 telde het Brussels Gewest 1 926 woningen verhuurd door een sociaal verhuurkantoor (Federatie van de Sociale Verhuurkantoren in het Brussels Gewest). Dit aantal stijgt sterk (+18 % tussen 2006 en 2007) maar voldoet nog niet aan de behoeften.

Over andere huurwoningen met een sociaal karakter (bijvoorbeeld verhuurd door een gemeente of OCMW aan vergelijkbare voorwaarden als in de sociale huisvesting) zijn geen algemene cijfers beschikbaar.

Het Brussels Gewest telt 1 083 opvangplaatsen voor thuislozen^[26], in de winter is dat 1 183.

[25] In deze Welzijnsbarometer vermelden we enkel de gegevens waarvoor er een update beschikbaar is in vergelijking met vorige edities. De Brusselse Bond voor het Recht op Wonen bundelde de beschikbare gegevens in nr. 31 van haar tijdschrift 'Art 23' onder de titel 'Op zoek naar cijfers over wonen in Brussel - Les données statistiques du logement à Bruxelles'.

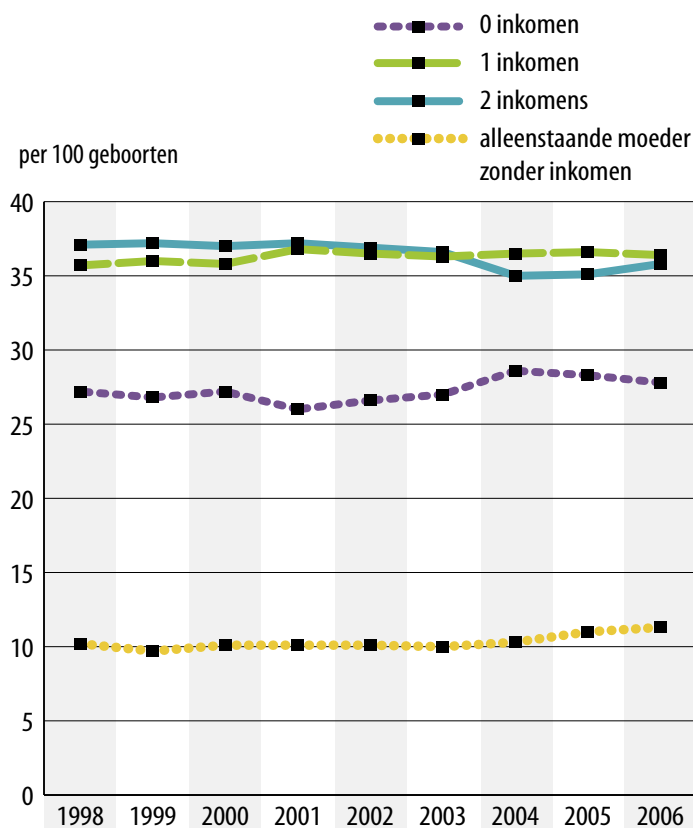
[26] Voor meer informatie met betrekking tot de problematiek van de thuislozen verwijzen we naar de externe bijdrage van La Strada, steunpunt thuislozenzorg Brussel (Externe bijdragen, Brussels armoederapport 2008, p. 11-18).

7. GEZONDHEID

7.1 Gezondheid van jonge kinderen

In 2006 vonden 28 % van de geboorten plaats in een huishouden zonder inkomen uit arbeid en 11 % bij een alleenstaande moeder zonder inkomen uit arbeid. Figuur 20 toont dat het aandeel kinderen geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid steeg tussen 2003 en 2004, maar relatief stabiel bleef tussen 2004 en 2006. Het aandeel geboorten bij een alleenstaande moeder steeg en bedraagt bijna 17 % van de geboorten (tabel 16).

Figuur 20: Evolutie van de sociale kenmerken van de Brusselse boorlingen, 1998-2006

Bron: Statistische formulieren voor geboorte en overlijden, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn

Tabel 16: Verdeling van de geboorten naargelang het aantal ouders met een inkomen uit arbeid in het huishouden en de familiale situatie van de moeder, Brussels Gewest 2006

	Aantal	% van de geboorten
Aantal ouders met een inkomen uit arbeid in het huishouden*		
0	4 604	27,8 %
1	6 016	36,4 %
2	5 898	27,8 %
Familiale situatie van de moeder**		
Alleenstaand en geen inkomen uit arbeid	1 870	11,3 %
Alleenstaand en een inkomen uit arbeid	871	5,3 %
Niet alleenstaand	13 769	83,4 %

*Onbekend voor 587 geboorten ; **Onbekend voor 619 geboorten.

Bron: Statistische formulieren voor geboorte en overlijden, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn

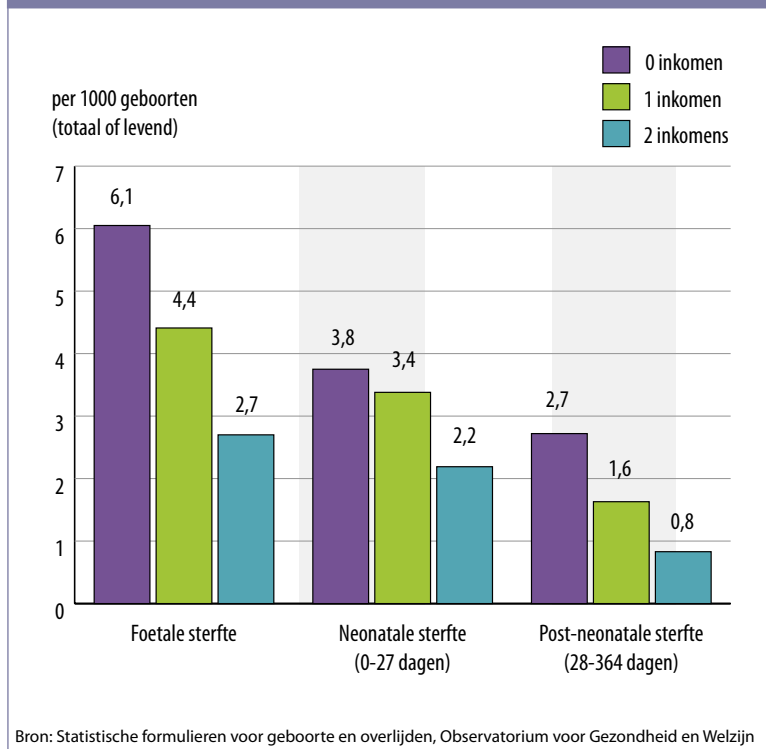
Foeto-infantiele sterfte (namelijk de sterfte vanaf 22 weken zwangerschap of gedurende het eerste levensjaar) wordt als een belangrijke indicator voor de welzijns- en gezondheidssituatie van een land of regio beschouwd. De sociale ongelijkheid inzake perinatale en infantiele gezondheid is duidelijk merkbaar in het Brussels Gewest. Kinderen die geboren worden in een huishouden zonder inkomen uit arbeid^[27] hebben 2 keer meer kans om dood geboren te worden of te sterven in de eerste levensmaand dan kinderen geboren in een huishouden met twee inkomens uit arbeid. De kans om in de loop van het eerste levensjaar te sterven is 3,3 keer groter.

Deze sociale ongelijkheid kan aangetoond worden voor alle doodsoorzaken van infantiele sterfte (gedurende het eerste levensjaar): naargeljik de doodsoorzaak is de kans voor een kind geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid twee tot drie maal hoger dan voor kinderen in een huishouden met twee inkomens uit arbeid, voor wiegedood zelfs vijf keer hoger.

Pasgeborenen in een huishouden zonder inkomens uit arbeid hebben ook 1,2 keer meer kans te vroeg geboren te worden of op een laag geboortegewicht (minder dan 2 500 g). De ongelijkheid inzake laag geboortegewicht en vroeggeboorte is echter minder uitgesproken, ten dele omdat de Marokkaanse en Turkse moeders, ondanks een hoger perinataal sterftecijfer, minder vaak premature baby's hebben of baby's met een laag geboortegewicht^[28].

In 2006 hadden 45,6 % van de pasgeborenen een moeder met een niet-Belgische nationaliteit. De nationaliteiten uit de Europese unie zijn het meest vertegenwoordigd. De EU-15 vertegenwoordigt 11,6 % van de geboorten (en de 12 nieuwe lidstaten 5,2 %). 11,3 % van de pasgeborenen heeft een moeder met een Maghreb-nationaliteit, 6,3 % uit Sub-Saharisch Afrika en 2,0 % heeft een Turkse moeder. Deze 3 laatste groepen vertonen een hoger risico op overlijden van het kind in de perinatale periode^[28].

Figuur 21: Foeto-infantiele sterfte naargelang het aantal ouders in het huishouden met een inkomen uit arbeid, Brussel 1998-2006

[27] De indicator die in het NAPIncl wordt voorgesteld betreft het sterftecijfer volgens het socio-professioneel profiel van de vader. Door rekening te houden met de situatie van beide ouders krijgen we echter een beter beeld van de realiteit. Hierdoor wordt onder meer ook met kinderen van een alleenstaande moeder rekening gehouden.

[28] Voor meer detail over de sociale ongelijkheid rond de geboorte, zie het dossier "Perinatale gezondheidsindicatoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1998-2004" beschikbaar bij het Observatorium of op de website www.observatbru.be.

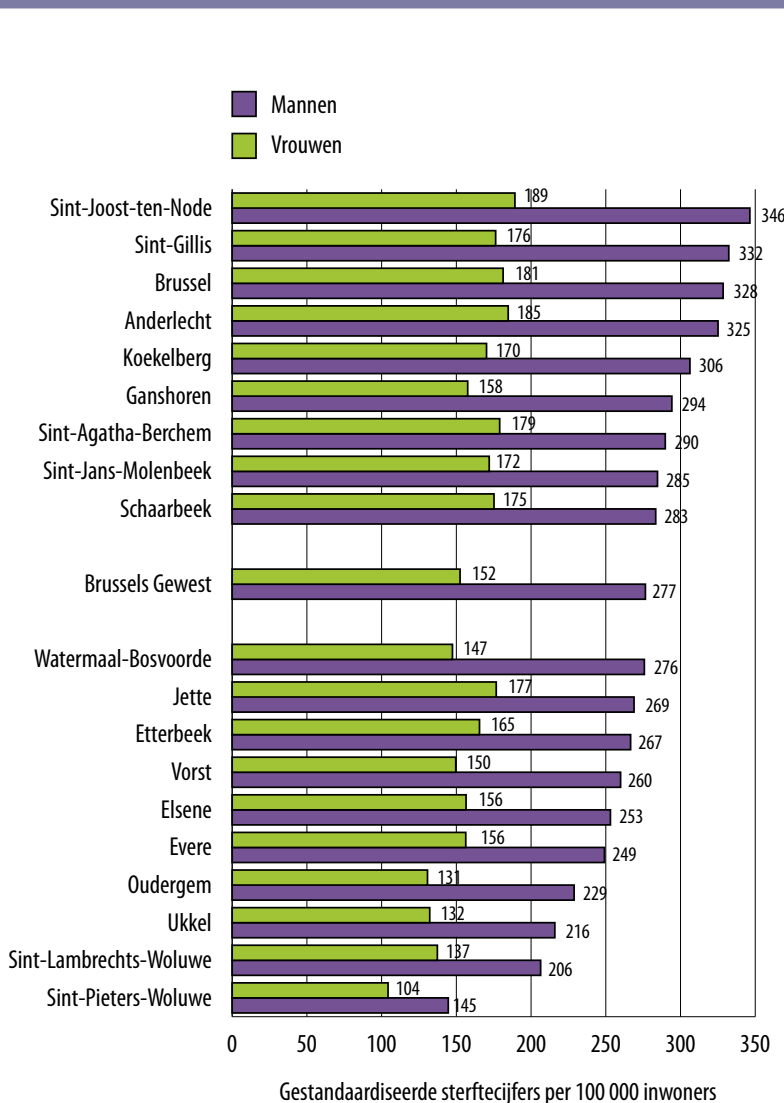
7.2 Gezondheid op volwassen leeftijd

De impact van armoede op de gezondheid treft alle leeftijden.

Het risico om vroegtijdig te sterven (voor 65 jaar) is hoger voor de inwoners van de armere gemeenten in het gewest en lager voor de inwoners van de zuidoostelijke gemeenten (Sint-Pieters-Woluwe, Sint-Lambrechts-Woluwe, Ukkel en Oudergem (figuur 22). De verschillen zijn meer uitgesproken voor mannen dan voor vrouwen: na standaardisatie voor leeftijd is het vroegtijdige sterftecijfer bij mannen in Sint-Joost-ten-Node 2,4 keer hoger dan dat voor mannen in Sint-Lambrechts-Woluwe, voor vrouwen is dit 1,8 meer.

In 2007 varieerde de gemiddelde leeftijd bij overlijden tussen 70,35 jaar (Sint-Joost-ten-Node) en 76,96 jaar (Sint-Lambrechts-Woluwe) voor de mannen en 71,54 jaar (Sint-Joost-ten-Node) en 82,35 jaar (Ukkel) voor de vrouwen (bron: Rijksregister, ADSEI).

Figuur 22: Gestandaardiseerd vroegtijdig sterftecijfer (voor 65 jaar) per gemeente, periode 1998-2006

Bron: Statistische formulieren voor overlijden, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn

De vierjaarlijkse nationale Gezondheidsenquête door middel van interview levert heel wat informatie over de samenhang tussen gezondheidsindicatoren en de sociale situatie van de Brusselaars. In 2008 wordt een nieuwe enquête gehouden, de laatste beschikbare resultaten (enquête van 2004) werden gepubliceerd in de Welzijnsbarometer van 2006. Enkel de belangrijkste vaststellingen worden hier herhaald.

Er bestaan grote verschillen binnen de Brusselse bevolking op het vlak van de levensverwachting en vooral het voorspelde aantal jaren in goede gezondheid. Op de leeftijd van 25 jaar heeft een man met een diploma van het hoger onderwijs gemiddeld 20 jaar langer in goede gezondheid te leven dan een man met hoogstens een diploma van het lager onderwijs. Voor vrouwen bedraagt dit verschil 18 jaar. Op dezelfde leeftijd is de kans om zich niet gezond te voelen 2,5 maal hoger bij Brusselaars met hoogstens een diploma van het lager onderwijs dan voor de

hooggeschoolde Brusselaars. We vinden ook een grote sociale ongelijkheid inzake mentale gezondheid, beperkingen in het dagelijkse leven, risicofactoren voor de gezondheid zoals obesitas of roken, de toegang tot gezondheidszorgen en het gebruik van preventieve zorgen zoals bijvoorbeeld screening.

Deze hechte relatie tussen gezondheid en sociale situatie is zeker niet uniek voor het Brussels Gewest. Het Brussels Gewest onderscheidt zich echter wel van de rest van het land en vooral van Vlaanderen door de relatieve omvang van de zwakste groep. Terwijl in Vlaanderen doorheen de Gezondheidsenquêtes van 1997 tot 2004 ongeveer een op twintig Vlamingen aangaf dat ze hun gezondheid niet optimaal konden onderhouden om financiële redenen, was dit in het Brussels Gewest in de buurt van een op vijf (en een op tien voor heel het land).

8. OPLEIDINGSNIVEAU

8.1 Lage scholing bij jongeren tussen 18 en 24 jaar

Figuur 23: Aandeel van de jongeren tussen 18 en 24 jaar met maximum een diploma van het lager secundair onderwijs die vroegtijdig de school verlieten en die geen onderwijs of vorming meer volgden, jaargemiddelde 2007 (NAPIncl)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

Het aandeel jongeren zonder diploma dat geen onderwijs of vorming meer volgt, is hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land. Tussen 2005 en 2006 bleef dit aandeel stabiel in het Brussels Gewest en het land. Tussen 2006 en 2007 steeg het aandeel sterker in het Brussels Gewest (van 19,3 % tot 22,8 %) dan in het land (van 12,3 % tot 13,8 %).

Deze stijging kan gedeeltelijk worden verklaard door een verandering van de definitie van de NAPIncl-indicator: studenten en leerlingen in schoolvakantie gedurende de vier weken die voorafgingen aan de enquête, worden sinds 2007 ook bij de schoolverlaters geteld.

Het verschil tussen mannen en vrouwen is het grootst in het Brussels Gewest. Meer dan één op vier Brusselse jongens verlaat de school vroegtijdig, bij de Brusselse meisjes is dat bijna één op vijf, wat nog steeds veel hoger is dan in de rest van het land.

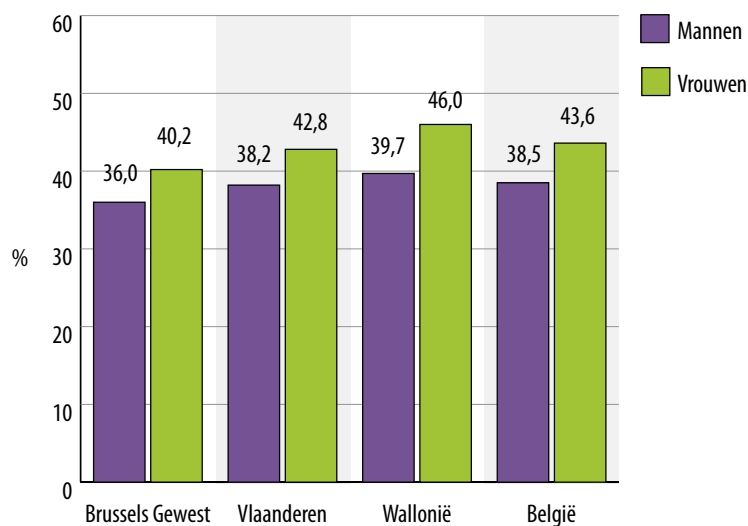
In 2007 had 42,6 % van de Brusselse schoolverlaters (18-24 jaar) met een niet-Europese (EU-27) nationaliteit hoogstens een diploma lager secundair onderwijs, tegenover 18,8 % van de jongeren met EU-27-nationaliteit. Voor de niet-Belgische jongeren ligt het Brusselse cijfer net iets hoger dan het Belgische. Bij de jongeren met Belgische nationaliteit is het verschil echter veel groter: het Brussels Gewest telt 20,4 % vroegtijdige schoolverlaters bij de Belgen, België 'slechts' 12,5 %.

48,7 % van de jonge (18-24 jaar) werkloze Brusselaars heeft hoogstens een diploma lager secundair onderwijs en volgde geen onderwijs meer (30,6 % in België). Het aandeel van deze jonge laaggeschoolden bij de jonge werkende Brusselaars bedraagt 28,0 % (15,8 % in België) (Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007).

8.2 Lage scholing bij volwassenen van 25 jaar en ouder

Bij de 25-plussers varieert het aandeel laaggeschoolden met het geslacht (figuur 24), de leeftijd (figuur 25), de nationaliteit (figuur 26) en is er een sterke link met de activiteitsstatus (figuur 27). In 2007 was het aandeel laaggeschoolden in het Brussels Gewest vergelijkbaar met het aandeel in 2005 en 2006, in de rest van het land was er daarentegen een lichte daling.

Figuur 24: Aandeel van de bevolking van 25 jaar en ouder met maximum een diploma van het lager secundair onderwijs naar geslacht, jaargemiddelde 2007 (NAPincl)

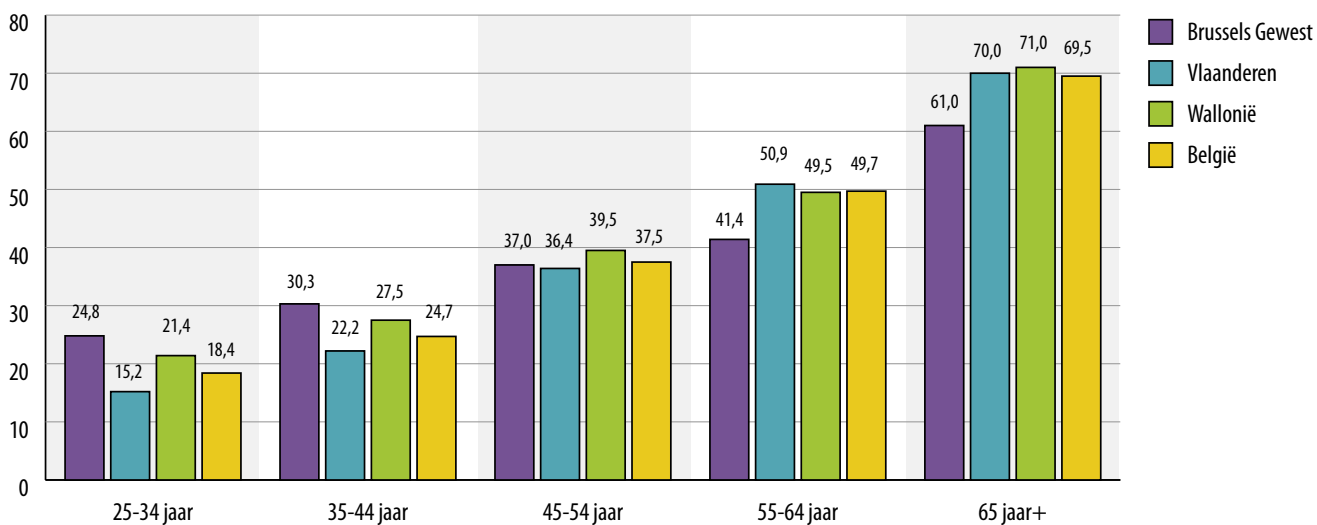

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

De Brusselse volwassen bevolking ouder dan 55 jaar telt een kleiner aandeel laaggeschoolden dan de andere gewesten (figuur 25). Bij de bevolking jonger dan 45 jaar is het aandeel laaggeschoolden echter hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land. De percentages zijn vergelijkbaar met deze in 2005 en 2006.

Figuur 25: Aandeel van de bevolking van 25 jaar en ouder met maximum een diploma van het lager secundair onderwijs, naar leeftijd, jaargemiddelde 2007 (NAPIncl)

% van de bevolking
van 25 jaar en ouder

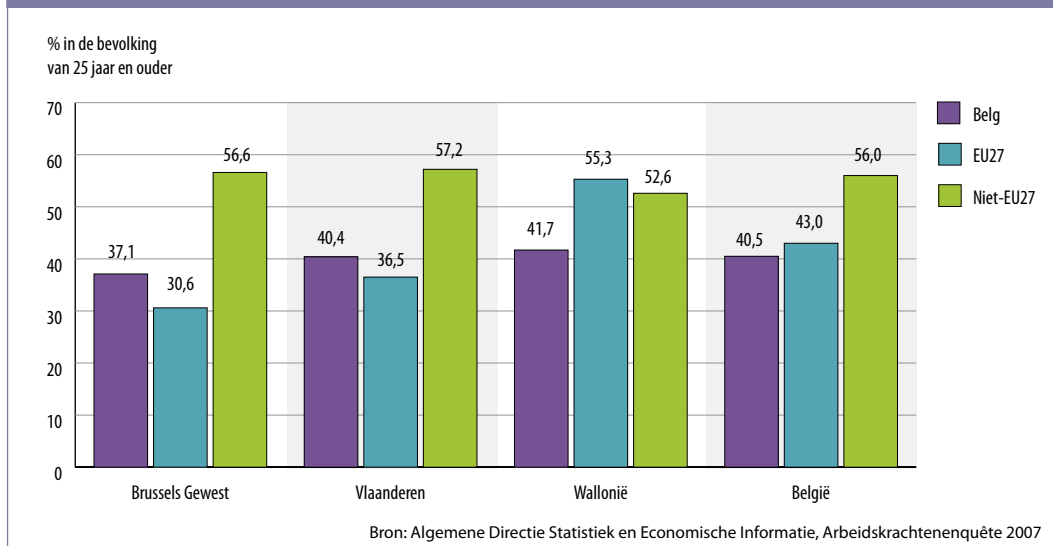

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Arbeidskrachtenenquête 2007

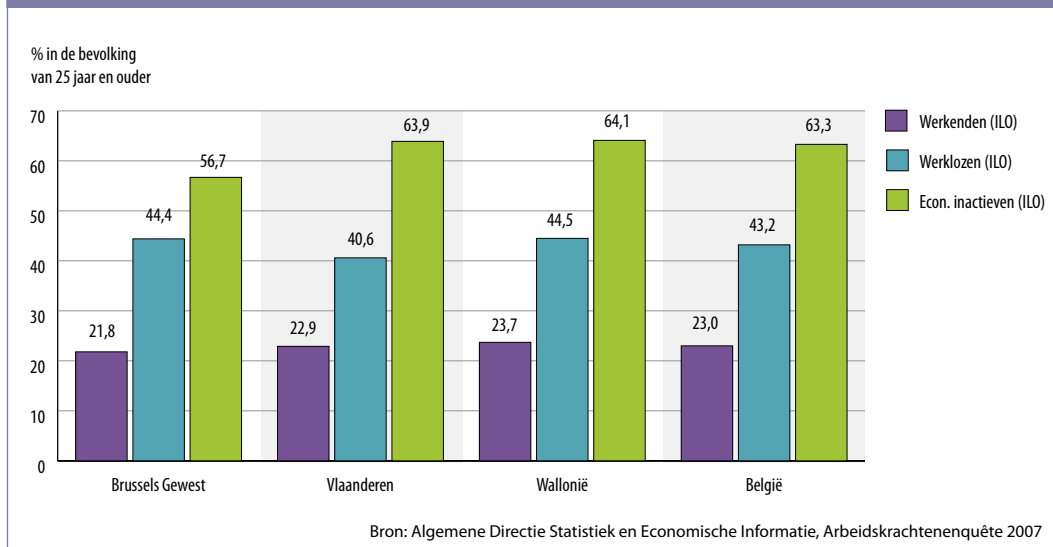
Het aandeel volwassenen met een laag opleidingsniveau is hoger bij de mensen met een niet-Europese nationaliteit, evenals bij de niet-actieven (figuren 26 en 27).

Brussel is het enige gewest waar het aandeel laaggeschoolde volwassenen niet daalde tussen 2006 en 2007. Het aandeel steeg er zelfs voor de Belgen (36,6 % in 2006 en 37,1 % in 2007), de niet-Europeanen (53,8 % in 2006 en 56,6 % in 2007) (figuur 26), de werklozen (42,7 % en 44,4 %) en de economisch inactieven (55,2 % en 56,7 %) (figuur 27). In de andere gewesten en voor het land daalde het aandeel laaggeschoolden in alle categorieën (figuur 26 en 27).

Figuur 26: Aandeel van de bevolking met maximum een diploma van het lager secundair onderwijs in de totale bevolking van 25 jaar en ouder naar nationaliteit, jaargemiddelde 2007 (NAPIncl)

Figuur 27: Aandeel van de bevolking met maximum een diploma van het lager secundair onderwijs in de totale bevolking van 25 jaar en ouder naar aard van de activiteit, jaargemiddelde 2007 (NAPIncl)

9. MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN PARTICIPATIE

Drie NAPincl-indicatoren met betrekking tot maatschappelijke integratie en participatie zijn ook voor het Brussels Gewest beschikbaar.

De eerste indicator benadert het thema aan de hand van de frequentie en de kwaliteit van **sociale contacten** die mensen hebben en hun deelname aan het verenigingsleven. 68,0 % van de Brusselaars van 16 jaar en ouder neemt niet deel aan sportieve activiteiten, recreatieve activiteiten (jeugdbeweging, gepensioneerdenvbond, vrijetijdsverenigingen) of artistieke activiteiten (muziek, theater, plastische kunsten). Dat is meer dan in Vlaanderen (50,9 %) en vergelijkbaar met Wallonië (68,7 %) (NAPincl, EU-SILC 2006). De percentages op basis van EU-SILC liggen een stuk hoger dan de resultaten op basis van de Gezondheidsenquête (zie Welzijnsbarometer 2006), gezien de vraagstelling in beide enquêtes verschilt.

Maatschappelijke integratie en participatie zijn ook gelinkt aan het sociaal statuut. Volgens de Gezondheidsenquête 2004 stijgt de participatie aan het verenigingsleven met het opleidingsniveau (zie Welzijnsbarometer 2006, p. 45 en de atlas «Thuiswonen na je 65ste» 2007, p. 207).

De tweede NAPincl-indicator benadert het thema vanuit de mogelijkheid om al dan niet met **vakantie** te kunnen gaan. 39,4 % van de Brusselaars leeft in huishoudens die zich niet één week vakantie, weg van thuis kunnen veroorloven. Dat percentage is vergelijkbaar in Wallonië (38,8 %) en dubbel zo hoog dan in Vlaanderen (14,5 %) (NAPincl, EU-SILC 2006).

De derde NAPincl-indicator heeft betrekking op de **digitale kloof**. 21,4 % van de Brusselse huishoudens heeft geen internetconnectie omwille van financiële redenen, tegenover 12,0 % in Wallonië en 5,3 % in Vlaanderen (NAPincl, EU-SILC 2006).

10. WOORDENLIJST

Actiris: vroeger BGDA: Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling.

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie: het voormalige Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) maakt deel uit van de FOD Economie KMO, Middenstand en Energie. Deze dienst stelt heel wat statistieken ter beschikking van het grote publiek via haar website: http://statbel.fgov.be/home_nl.asp

Equivalent leefloon: het equivalent van het leefloon is financiële hulp (dezelfde bedragen als het leefloon) in het kader van maatschappelijke hulp (wet van 2 april 1965). Het wordt toegekend aan mensen die om bepaalde redenen (bijvoorbeeld nationaliteit) niet in aanmerking komen voor het recht op maatschappelijke integratie. (zie ook RMH)

GGC: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid: overheidsorgaan dat instaat voor de uitwisseling en verzameling van sociale gegevens bij de verschillende instellingen van de sociale zekerheid (<http://www.bcsc.fgov.be>).

Leefloon: het leefloon is een minimuminkomen voor mensen die niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak op kunnen maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. (zie ook RMI)

Mediaan inkomen: Wanneer men alle inkomens rangschikt van het kleinste tot het hoogste bedrag, is het mediaan inkomen het bedrag in het midden van de rangschikking. Dit betekent dat de helft van de inkomens lager is dan het mediaan inkomen, en de helft hoger is. De mediaan wordt minder beïnvloed door extreme waarden (zeer hoog of zeer laag) dan het gemiddelde. De «armoederisicodrempel» werd vastgelegd op 60 % van het mediaan inkomen.

NAPincl: Nationaal Actieplan Sociale Inclusie (zie http://www.mi-is.be/themes/poverty/NAP/index_nl.htm).

NWW: Niet-werkende werkzoekenden. Personen zonder bezoldigd werk die ingeschreven zijn als werkzoekende bij een

gewestelijke openbare dienst voor arbeidsbemiddeling. Het gaat zowel om uitkeringsgerechtigde werklozen, als om jongeren in wachttijd, vrij ingeschreven werkzoekenden en verplicht ingeschreven werkzoekenden (bijvoorbeeld doorverwezen door een OCMW).

Omnio: Sinds 1 april 2007 is het recht op het voorkeurtarief voor geneeskundige verzorging uitgebreid naar dit nieuwe statuut, namelijk de verzekerden uit alle gezinnen met een laag inkomen.

RMH - Recht op maatschappelijke hulp: Mensen die niet in aanmerking komen voor het recht op maatschappelijke integratie (RMI) omdat niet voldaan is aan de vereiste voorwaarden inzake nationaliteit, leeftijd of inkomen, kunnen beroep doen op het recht op maatschappelijke hulp. Onder maatschappelijke hulp worden verschillende vormen van hulpverlening begrepen, waaronder de financiële steun equivalent aan het leefloon en de tewerkstelling via het OCMW overeenkomstig artikel 60 §7. Voor meer info zie bijvoorbeeld http://www.mi-is.be/themes/integration/MH/index_nl.htm

RMI - Recht op maatschappelijke integratie: het recht op maatschappelijke integratie is van kracht sinds de invoering van de wet op maatschappelijke integratie in oktober 2002 en kwam in de plaats van het recht op het bestaansminimum. Het recht op maatschappelijke integratie streeft naar een maximale integratie en participatie aan het maatschappelijk leven. Hiervoor beschikt het OCMW over drie belangrijke instrumenten: tewerkstelling (oa. in het kader van artikel 60§7), een leefloon en een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, al dan niet gecombineerd. Voor meer informatie zie bijvoorbeeld http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/index_nl.htm

RVV: Rechthebbende op een verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging

Procentpunt: wanneer 2 percentages worden vergeleken, wordt het verschil tussen beide vaak uitgedrukt in procentpunten. Het verschil tussen 10 % en 30 % bedraagt 20 procentpunten (niet te verwarren met 30 % is 300 % groter/meer dan 10 %).

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting: zie www.armoedebestrijding.be

II. REFERENTIES

II.1 Websites

FOD Economie KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie: www.statbel.fgov.be.

Gezondheidsenquête:
<http://www.iph.fgov.be/epidemi/epinl/index4.htm>.

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn: www.observatbru.be

POD – Maatschappelijke Integratie: www.mi-is.be

Studiedienst van de Vlaamse Regering:
<http://aps.vlaanderen.be/index.htm>.

II.2 Documenten

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse. Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Uitgave 2007. Brussel: Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2007.

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse. De conjunctuurbarometer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Brussel: Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, april 2008.

Brusselse Bond voor het Recht op Wonen. Op zoek naar cijfers over wonen in Brussel - Les données statistiques du logement à Bruxelles, Art 23 nr. 31, 2008.

Delwit P., Rea A., Swyngedouw M. Bruxelles ville ouverte. L'Harmattan, 2007.

Haelterman E., De Spiegelaere M., Masuy-Stroobant G. Perinatale gezondheidsindicatoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1998-2004. Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007.

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Welzijnsbarometer 2005. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2005. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Welzijnsbarometer 2006. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2006. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Welzijnsbarometer 2007. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Welzijns- en gezondheidsatlas van Brussel-Hoofdstad. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2006. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Thuiswonen na je 65ste. Atlas van de behoeften en actoren in Brussel. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Welzijns- en gezondheidsstatistieken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Fiches per gemeente. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2006. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Armoede en (ver)ouderen, Brussels Armoederapport 2008. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2008. (www.observatbru.be)

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Externe bijdragen, Brussels Armoederapport 2008. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2008. (www.observatbru.be)

Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Ordonnantie van 20/7/2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2006. (www.observatbru.be)

12. CONCLUSIE EN SAMENVATTING

Deze vierde editie van de Welzijnsbarometer beschrijft de evolutie van de armoede in het Brussels Gewest gedurende de laatste jaren in enkele grote lijnen.

Vanuit demografisch oogpunt zien we een toename van de Brusselse bevolking, een versterking van het internationale karakter – met een aanzienlijke toename van onderdanen uit de nieuwe lidstaten van de Europese Unie – en een verdere “verjonging” van de bevolking.

Het is niet gemakkelijk om algemene conclusies te trekken over de evolutie van de armoede. Hoewel sommige indicatoren op een positieve evolutie wijzen, zoals bijvoorbeeld de dalende jongerenwerkloosheid, wijst het merendeel van de indicatoren op de persistentie van een onrustwekkend hoge graad van armoede in het Brussels Gewest.

Meer dan één op vier Brusselaars leeft onder de armoederisicogrens. Het hoge percentage van de Brusselse bevolking dat afhankelijk is van een vervangingsuitkering of een minimuminkomen verklaart dit hoge cijfer. Ondanks recente verhogingen, blijven deze minimumuitkeringen – met uitzondering van de inkomensgarantie voor ouderen en het minimumpensioen van werknemers met volledige loopbaan – onder de armoederisicogrens. Deze grens werd vastgelegd op 60 % van het mediaan inkomen in België en bedraagt € 860 voor een alleenstaande.

20 % van de actieve bevolking en 18 % van de jongeren tussen 18 en 25 jaar leven van een vervangings- of minimuminkomen. 28 % van de pasgeborenen groeien op in een huishouden zonder inkomen uit arbeid. Deze verontrustende cijfers bleven relatief stabiel in de loop van de laatste jaren.

Het aantal (equivalent) leefloongerechtigden bleef stijgen in 2007. In december 2007 ontvingen 28 730 Brusselaars een (equivalent) leefloon, namelijk 3,0 % van de Brusselse vrouwen en 2,5 % van de Brusselse mannen.

Het aandeel van de bevolking dat recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming voor geneeskundige verzorging neemt zeer duidelijk toe. Een deel van deze stijging kan toegeschreven worden aan het nieuwe OMNIO-statuuat dat het recht op verhoogde tegemoetkoming uitbreidt tot gezinnen met een laag inkomen. Het

aantal personen dat recht heeft op de verhoogde tegemoetkoming omdat ze OCMW-steungerechtigden, mindervalide of oudere langdurig werklozen zijn, blijft eveneens stijgen. De evolutie van deze verschillende categorieën weerspiegelt de stijging van het aantal gerechtigden in deze categorieën, maar kan ook het gevolg zijn van verschuivingen van de meest kwetsbare bevolking van het ene statuut naar het andere of van een betere toepassing van het recht op de verhoogde tegemoetkoming, bijvoorbeeld voor OCMW-steungerechtigden.

De werkloosheidsgraad neemt lichtjes af maar blijft zeer hoog in het Brussels Gewest. De werkloosheid van korte duur blijft dalen en – voor de eerste keer sinds 2003 – noteren we een lichte daling van de langdurige werkloosheid. De zeer langdurige werkloosheid (5 jaar en meer) blijft wel nog stijgen. Een laag opleidingsniveau blijft een belangrijke drempel om toegang te vinden tot de arbeidsmarkt, vooral in het Brussels Gewest. Brusselaars met niet-Europese nationaliteit zijn eveneens vaker uitgesloten van de arbeidsmarkt dan Europeanen. Bij niet-Europeanen is een op vijf minstens sinds één jaar werkloos.

De inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt blijft verbeteren. In 2007 bleef het aantal jongere niet-werkende werkzoekenden (< 25 jaar) dalen (- 8 %). Er is echter nog veel werk voor de boeg aangezien 32 % van de jongeren op de arbeidsmarkt (< 25 jaar) werkloos is. Eén op de vijf jonge Brusselaars verliet de school met ten hoogste een diploma van het lager secundair onderwijs en volgt geen onderwijs meer. Dit aandeel blijft stabiel sinds 2003.

De huisvestingsproblematiek blijft zeer ernstig voor de Brusselaars met een laag inkomen. Het aanbod aan sociale huisvesting en aanverwante blijft ontoereikend ten opzichte van de behoeften. Meer dan 26 000 huishoudens staan op de wachtlijst voor een sociale woning.

De sociale ongelijkheid binnen het Brussels Gewest blijft zeer uitgesproken. De verschillen tussen de gemeenten zijn zeer groot. Het risico op overlijden voor zijn 65ste verjaardag is 2,4 keer hoger voor een inwoner van Sint-Joost-ten-Node dan voor iemand uit Sint-Pieters-Woluwe. Het gemiddeld inkomen per inwoner is twee maal lager en de werkloosheidsgraad 3,3 maal hoger in de armste gemeente in vergelijking met de rijkste.

Brussels armoederapport 2008

Deze vierde editie van de Welzijnsbarometer is een onderdeel van het Brussels armoederapport 2008. De barometer verzamelt een reeks indicatoren met betrekking tot verschillende aspecten van armoede in het Brussels Gewest.

Enkele indicatoren wijzen op een positieve evolutie zoals bijvoorbeeld de daling van de werkloosheidsgraad, de stijging van het bedrag van de inkomensgarantie voor ouderen, de uitbreiding van het recht op een verhoogde tegemoetkoming voor geneeskundige verzorging dankzij de invoering van het Omnio-statuut en een stijging van het aantal verhuurde woningen via sociale verhuurkantoren. Toch wijzen de meeste indicatoren op de persistentie van een verontrustend hoge graad van armoede in het Brussels Gewest. Meer dan één op vier Brusselaars leeft onder de armoederisicogrens, de werkloosheidsgraad blijft hoog, te veel jongeren verlaten de school zonder diploma, de crisis op de huisvestingmarkt blijft ernstig voor mensen met een laag inkomen, het aantal OCMW-steungerechtigden blijft stijgen en de sociale verschillen tussen de Brusselse gemeenten blijven groot.

www.observatbru.be

Dit document is ook in het Frans beschikbaar.

Ce document est également disponible en français sous le titre:
« **Baromètre social, Rapport bruxellois sur l'état de la pauvreté 2008** »